

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ і ПРАУЛЕННЯ СІАУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 5 (1020)

Субота, 29 студзеня 1955 года

Цана 50 кап.

У імя шчасця і міру

На зыходзе першы месяц новага, 1955 года. Многа падзей адбылося за гэты кароткі час, падзей, якія ўсхвалявалі, літаральна, усё свец.

Савецкія людзі з пачаткам вайскай годзіцы чыталі Паведамленне Цэнтральнага Статыстычнага Упраўлення пры Савецкім Міністраў ССР «Аб выніках выканання дзяржаўнага плана развіцця народнай гаспадаркі ССР у 1954 годзе». Звычайна прынята гаварыць, што мова лічаў — сама сухая і неікавая. Але кожную лічу Паведамлення ЦСУ савецкія людзі і нашы прыяцелі за мяжой успрынялі як перажоную сімфонію мірнай стваральнай працы нашага народа. Што гэта за лічы?

Гадавы план па вытворчасці валавой прадукцыі выкалан у цэлым па прамысловасці на 103 працэнты. Валавая прадукцыя ўсёй прамысловасці ССР у 1954 годзе ў параўнанні з годам 1953 вырасла на 13 працэнтаў, а ў параўнанні з 1950 годам — на 65 працэнтаў.

У мінулым годзе ўступіла ў строй 600 новых буйных прадпрыемстваў! У гарадах і рабочых пасёлках пабудавана 32 мільёны квадратных метраў жыллой плошчы і 470 тысяч новых жылых дамоў на вёсцы. Значныя поспехы дасягнулі калгасы, саўгасы і МТС. Намнога больш, чым у мінулым годзе, далі яны краіне збожжа і іншых сельскагаспадарчых прадуктаў.

Нават цяжка ўявіць сабе ўсё велізарнае значэнне гэтых, здаецца, звычайных лічбаў. У жыцці яны значаць, што яшчэ больш багатай і багатай стала наша вайска дзяржава. На бяскарышчэй іе прасторах вырасілі новыя фабрыкі, заводы, гарады і новыя пасёлкі ў станах, якіх раней не было на вярце; у новых, светлых і прыгожых дамах сталі жыць дзесяткі тысяч сем'яў рабочых, служачых, калгаснікаў і піонеры асваення цэльных зямель — савецкага працавіта моладзі.

Паведамленне ЦСУ расказвае аб далейшым павышэнні матэрыяльнага добрабыту і культурнага ўзроўня жыхароў нашага народа. Нацыянальны даход ССР у 1954 годзе вырас у параўнанні з 1953 годам на 11 працэнтаў; зніжэнне дзяржаўных рэсурсных цэн на тавары народнага ўжытку (сёмае пасля адмены картачнай сістэмы) скараціла выдаткі насельніцтва ў год на 20 мільярд рублёў. У гэтых цудоўных лічбах неправа бачна найвышэйшая жыццёвая сіла нашага савецкага ладу.

Паведамленне Статыстычнага ўпраўлення Беларускай ССР «Аб выніках выканання дзяржаўнага плана развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР у 1954 годзе» расказвае аб тым, што ў нашай рэспубліцы створаны ўсе неабходныя ўмовы для таго, каб дэмакратыя выканала пяты пяцігадовы план. З рэзідэцы адзначыў беларускі народ, што амаль усе міністэрствы і ведамствы выканалі і перавыканалі план 1954 года. У Паведамленні гаворыцца аб тым, што план мінулага года па выпуску валавой прадукцыі ў цэлым прамысловасцю, якая знаходзіцца на тэрыторыі рэспублікі, выкалан на 105 працэнтаў, у тым ліку прадпрыемствамі савазнага падпарадкавання — на 103 працэнты, рэспубліканскага, абласнога і раённага падпарадкавання — на 106 працэнтаў.

Новыя поспехі дасягнуты ў галіне культурнага будаўніцтва і аховы здароўя працоўных. Колькасць сярэдніх школ у рэспубліцы павялічылася ў 1954 годзе ў параўнанні з годам 1953 на 14 працэнтаў, колькасць вучняў у 8—10 класах вырасла на 12 працэнтаў. Пашырэння ў мінулым годзе сетка дзіцячых устаноў і піонерскіх лагераў. Урасла колькасць масавых бібліятэк, клубных устаноў і кіностановак. Дасягнута далейшае паліяпненне дзячбанага і санітарна-прафілактычнага абслугоўвання насельніцтва. Пашырана сетка бальнічных устаноў, радзільных дамоў і іншых лячэбных устаноў.

У савецкага народа няма больш высокай мэты, як жыць у міры з усімі народамі свята і спакойна займацца сваімі стваральнымі справамі. Мы клапацімся аб тым, каб яшчэ больш умацаваць нашу родную савецкую ўладу.

З велізарным палітычным уздымам пра-

ходзіць цяпер у рэспубліцы падрыхтоўка да выбараў у Вярхоўнага Савета БССР, абласных, раённых і мясцовых Саветаў дэпутатаў працоўных. Сваіх лепшых прадстаўнікоў назваў беларускі народ кандыдатамі ў дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР. Сярод вылучаных кандыдатаў — рабочыя, калгаснікі, дзеячы навукі, культуры і мастацтва, партыйныя і савецкія работнікі.

Дзейна рыхтуюцца работнікі беларускага мастацтва і пісьменнікі да адказнага экзамена на сваю сталіцу — декады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве. Новыя песні, новыя спектаклі, карціны, кнігі будучы паказаны ў сталіцы нашай Радзімы.

Многа мірных спраў і клопатаў у савецкага народа. У далейшых шлях — на асваенне цэльных і абложных зямель выехалі новыя маладыя энтузіясты.

Савецкі Саюз — гэта такая дзяржава, на сцягах якой з самага пачатку іе нараджэння напісана слова МІР. З таго часу ўсе народы нашай краіны пільна стаіць на вярце міру. Вось і цяпер савецкі ўрад выступіў з новымі прапановамі, якія накіраваны на тое, каб адхіліць пагрозу вайны і захаваць на ўсім свеце мір і спакой.

Заява Савецкага ўрада па германскаму пытанню ясна гаворыць, што ў сучасны момант ёсць навікарыстаныя магчымасці для дасягнення пагаднення на пытанню аб'яднання Германіі. З гэтай мэтай Савецкі ўрад прапанаваў правесці ў 1955 годзе агульнагерманскія свабодныя выбары. Такая магчымасць ёсць, калі будзе ліквідавана асноўная перашкода, якая стаіць цяпер на шляху ўз'яднання Германіі, — планы рэмілітарызацыі Заходняй Германіі і іе ўдзянення ў ваенныя групы. Гэтая заява Савецкага ўрада прыхільна была сустрачана простымі людзьмі ўсяго свету.

Надзвычай важным з'яўляецца паведамленне Савета Міністраў ССР аб навукова-тэхнічнай і вытворчай дапамозе Кітаю, Польшчы, Чэхаславакіі, Румыніі і Германіі ў дэмакратычнай Рэспубліцы ў выкарыстанні атамнай энергіі для мірных мэт. Народы нашай краіны настольківа дзякуюцца забараніць ужыванне атамнай і вадароднай зброі для масавага знішчэння людзей.

Надаўна ў Вене закончыла сваю работу Бюро Сусветнага Савета Міру. На яго пашырэнны дасяжэнні былі прыняты гістарычныя дакументы: Дэкларацыя, Зварот да народаў Еўропы і Зварот да народаў свету, якія накіраваны супраць рэмілітарызацыі Заходняй Германіі, супраць пагрозы атамнай вайны і залічваюць забараніць ужыванне атамнай зброі, знішчыць усе яе запасы і спыніць далейшы выроб.

Рашэнні венскай сесіі Савета Міру з патхненнем сустрачы ўсім перадавым чалавечым, усімі барацьбітамі за мір. З гэтага часу пачаўся ўсенародны рух за забарону атамнай вайны, які знойдзе сваю гарачую падтрымку ў сэрцах савецкіх людзей і працоўных усяго свету.

У імя шчасця і міру нахніна працуюць савецкія людзі. Наша краіна крок за крокам наўхільна ідзе наперад, да зьяўчых вышэйшых камунізма. На аснове агульнасавецкай мільбнаў савецкіх людзей вакол Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада вырасла і ўмацавалася маральна-палітычнае адзінства нашага народа, развіўся савецкі патрыятызм. Працуючы гераізм савецкага чалавека і ёсць праўдзіна гэтах невячэрніх сіх народа-пераможцаў, народа-стваральніка. І якімі-ні былі рознымі савецкія людзі на сваіх характары, густах, схільнасцях, па ўзроўню ведаў, як-бы парознаму ні выяўлялі яны свае здольнасці ў працы, для кожнага

... гэтае ў нас, —
і гэта, нічым не заслоніцца, —
гэтае ў нас, —
і гэта — наша Страна Советов,
савецкая воля, савецкое знамя, савецкое сонце.

Вялікія змены

За апошнія гады ў калгасе імя Маленкова Ленінскага раёна Брэсцкай вобласці адбыліся вялікія змены. Ва ўсіх дамах гаворыць радзі, гарачы дзячбана лічы. У вёсцы Сіневічы — цэнтры сельскагаспадарчай працуюць сярэдняя школа, паштовае аддзяленне, селькама, буфет лесеавада, млын, бальніца. Заканчваецца будаўніцтва завада для суніі гародніны.

Многалюдна па вечарах у сельскім Даме культуры. Праз дзень тут дэмакратычнае кінофільмы, часта выступы з канцэртамі калектыву мастацкай самадзейнасці. За апошнія дні вячэрнікі прагледзелі карціны «Александр Матросоў», «Вялікая сям'я» і «Стража», а таксама п'есу Чэхава «Юбілей», якую паказаву драматычныя гуртокі.

Ул. ЕФІМОВІЧ.

Новы балет

26-га студзеня ў Беларускім дзяржаўным тэатры оперы і балету адбылася прэм'ера новага балету «Палымныя сэрца» (музыка народнага артыста БССР кампазітара В. Залатарова, лібрэта А. Ермалаева).

Спектакль наставіў народны артыст РСФСР і БССР А. Ермалаев, дырыжор —

лужаны артыст БССР І. Пітгарц, дэкарацыі народнага мастака БССР С. Нікалаева. Асноўныя партыі выканалі заслужаная артыстка БССР Л. Ражава, народны артыст БССР С. Дрочын, заслужаны артыст БССР Е. Гаіневіч і інш.

Рэгістрацыя кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР

У рэспубліцы закончана рэгістрацыя кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР. Пасяджэнні выбарчых камісій праходзілі пры актыўным удзеле прадстаўнікоў калектываў, якія вылучылі кандыдатаў у дэпутаты.

На пасяджэнні Акруговай выбарчай камісіі Брэсцкай—Цэнтральнай выбарчай акругі кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР зарэгістраван член ЦК КПСС, член Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР таварыш Андрэй Андрэев.

Адбылося пасяджэнне Акруговай выбарчай камісіі Бабруйскай — Ленінскай выбарчай акругі. Камісія вырашыла зарэгістраваць кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР першага намесніка Старшынні Савета Міністраў ССР, Міністра Абароны ССР таварыша Нікалая Александровіча Булганіна.

На пасяджэнні Акруговай выбарчай камісіі Варшавскай выбарчай акругі г.р. Мінска прынята рашэнне зарэгістраваць кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР Старшынню Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР таварыша Клімента Ефрэмавіча Варашылава.

Акруговае выбарчае камісія Гомельскай—Сталінскай выбарчай акругі зарэгістравала кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР першага намесніка Старшынні Савета Міністраў ССР таварыша Лазара Маісеевіча Нагановіча.

На пасяджэнні Акруговай выбарчай камісіі Ленінскай выбарчай акругі г.р. Мінска прынята рашэнне зарэгістраваць кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР Старшынню Савета Міністраў ССР таварыша Георгія Максіміліянавіча Маленкова.

Кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Мазырскай гарадскай выбарчай акрузе зарэгістраван намеснік Старшынні Савета Міністраў ССР таварыш Анастас Іванавіч Мікан.

Акруговае выбарчае камісія Маладзечанскай выбарчай акругі г.р. Мінска прыняла рашэнне зарэгістраваць кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР першага намесніка Старшынні Савета Міністраў ССР таварыша Вячаслава Міхайлавіча Малаганава. На пасяджэнні Акруговай выбарчай камісіі Гомельскай—Кіраўскай выбарчай акругі кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР зарэгістраван намеснік Старшынні Савета Міністраў ССР таварыш Міхаіл Георгіевіч Перухін.

Акруговае выбарчае камісія Гродзенскай—Цэнтральнай выбарчай акругі зарэгістравала кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР сакратара Цэнтральнага Камітэта КПСС таварыша Петра Нікалаевіча Паспелава.

На пасяджэнні Акруговай выбарчай ка-

місіі Аўтазаводскай выбарчай акругі г.р. Мінска кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР зарэгістраван намеснік Старшынні Савета Міністраў ССР, Старшыння Дзяржплана ССР таварыш Максім Захаравіч Сабурэў.

Акруговае выбарчае камісія Магілёўскай—Ленінскай выбарчай акругі зарэгістравала кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР сакратара Цэнтральнага Камітэта КПСС таварыша Міхаіла Нікалаевіча Сулава.

На пасяджэнні Акруговай выбарчай камісіі Сталінскай выбарчай акругі г.р. Мінска прынята рашэнне зарэгістраваць кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР першага сакратара Цэнтральнага Камітэта КПСС таварыша Нікіту Сергеевіча Хрушчова.

Акруговае выбарчае камісія Маладзечанскай гарадскай выбарчай акругі зарэгістравала кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР сакратара Цэнтральнага Камітэта КПСС таварыша Нікалая Нікалаевіча Шаталіна.

Адбылося пасяджэнне Акруговай выбарчай камісіі Віцебскай — Ленінскай выбарчай акругі. Кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР зарэгістраван старшыння ВПСНС таварыш Нікалай Міхайлавіч Швернік.

На пасяджэнні Акруговай выбарчай камісіі Трактаразаводскай выбарчай акругі г.р. Мінска кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР зарэгістраван першы сакратар ЦК КПБ таварыш Нікалай Сямёнавіч Патолічэў.

Акруговае выбарчае камісія Калінінскай выбарчай акругі г.р. Мінска кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР зарэгістраван сакратар ЦК КПБ Нікалай Яўрамовіч Аўхімовіч.

На Віцебскай — Акцябрскай выбарчай акрузе кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР зарэгістраван сакратар ЦК КПБ Цімафей Сазонавіч Гарбуноў.

Акруговае выбарчае камісія Спятнянскай выбарчай акругі зарэгістравала кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР камандуючага войскамі Беларускай ваеннай акругі Маршала Савецкага Саюза Сямёна Канстанцінавіча Цімашэнка.

Першая старонка.

Перадавы. — У імя шчасця і міру. Рэгістрацыя кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР.

Я. Цікоцкі. — Дэкадныя канцэрты.

Другая старонка.

П. Рудзік. — Праекты сельскіх клубав.

І. Чарняк. — Толькі з дапамогай шырокага актыву.

Е. Ракава. — Новая пастаюўка «Еўгенія Онегіна».

Трэцяя старонка.

А. Куляшоў. — Грозная пушча (урывак з паэмы). Л. Александровіч. — Актыўнізаваць грамадскую думку.

П. Маргалік, В. Гарачун. — Свята народнай творчасці.

Чацвёртая старонка.

Н. Харытонаў. — Паэты Савецкай Літвы.

Чытачы аб літаратуры (агляд пісем).

Я. Высокі. — Прагрэсіўнае мастацтва.

Вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты ў гарадскія і раённыя Саветы

Пачалося вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты ў гарадскія і раённыя Саветы. Кандыдатамі ў дэпутаты Мінскага гарадскага Савета вылучаны пісьменнікі П. Пестран, народны артыст СССР Б. Платонаў, народная артыстка БССР А. Абуховіч, заслужаны артыст БССР Я. Палосін, заслужаная артыстка БССР З. Браварская, дырэктар драматычнага тэатра імя Янкі Купалы А. Тэлічэн, заслужаная артыстка рэспублікі Л. Драздова.

Кандыдатамі ў дэпутаты Ленінскага раённага Савета дэпутатаў працоўных г.р. Мінска вылучаны народны артыст СССР П. Маланчаў, заслужаная артыстка БССР С. Станюта, артыст Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра А. Шапкіні.

Зімовыя вечарамі

Вялікую работу ў гэтыя дні праводзіць агітклектыву хаты-чытальні ў вёсцы Бялыя Пухавіцкага раёна. Члены агітклектыву часта чытаюць лекцыі і даклады, праводзяць з выбарчыкамі гутаркі і чыткі газет. Комсамольцы-агітатары часта бываюць на кватэрах у выбарчыкаў, гутарыць з імі аб калгасных справах, выбарчым законе, міжнародным становішчы, дапамагаюць у брыгадах калгаса выпускаць «боявыя лісты», на-сценгазеты. Агітатары Людміла Сяпранова, Марыя Лямберт, Валентіна Пятровіч — жаданыя госці ў кожнай хатэ. Але цэнтрам усёй культурна-масавай работы застаецца агітпункт. Зайшоўшы сюды, можна не толькі пачытаць газету, пра-судхаць цікавую гутарку, а і згуляць у шахматы, шапкі і даміно, прагледзець новыя кінофільмы.

— Адно, чым мы незадаволены, — гаворыць загадчы хаты-чытальні Ніла Максімовіч, — гэта малым памышаннем... — і яна абаводзіць поглядам вузкія каляды, дзе сапраўды малавата прастору. Часта прыходзіцца праводзіць масавыя мерапрыемствы ў памышаных школах.

Пішучае жыццё агітпункта з кожным днём шырыцца, набывае сапраўды маса-характар.

А. ДЗЕМІДОВІЧ.

Лекцыі па агітпункце

У агітпункце выбарчага ўчастка № 1 гарадскага пасёлка Акцябр да паслуг выбарчыкаў свежыя газеты, часопісы.

У раённым Доме культуры, у калгасе праводзіцца даклады, лекцыі, гутаркі. Сіламі лектарскай групы райкома партыі і аддзялення Рэспубліканскага таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў прагатаваны ўжо лекцыі: «Навука і рэалізацыя», аб міжнародным становішчы і інш.

Н. ПАНКОВ.

Дэкадныя канцэрты

З адчуваннем вялікай адказнасці рыхтуюцца беларускія кампазітары да сваёй творчай справы да дэкады.

У праграмы двух сімфанічных канцэртаў, якія адбудуцца ў лепшых кінатэатрах пашанаваных Масквы, — у Вялікай залы Маскоўскай дзяржаўнай кансерватарыі і ў Калоннай зале Дома Саюзаў, уваходзіць рознастайны па жанру і тэматыцы сімфанічны творы беларускіх кампазітараў.

Адным з найбольш значных сімфанічных твораў беларускай музыкі, безумоўна, з'яўляецца трэцяя сімфонія М. Аладава, якую адкрываецца праграма першага сімфанічнага канцэрта дэкады. Напісаная ў 1952 годзе, сімфонія гэта ў жывых маладзінчых вобразах апазідае аб працоўных буднях, аб радасным адначынку, аб шчаслівым маленстве, аб узрачненасці радаснай працы свабоднага савецкага чалавека. Трэцяя сімфонія Аладава — узор праграмнай музыкі. Згодна задуму аўтара — гэта чаргаванне закончаных музычных малюнкаў-вобразаў з жыцця народа Савецкай Беларусі. Музыкальная мова сімфоніі — простая і выразная, сваімі вытокамі яна непарыўна звязана з беларускай народнай песняй, з характэрнымі народнымі інтанацыямі, асабліва ў двух сярэдніх частках і магутным урачыстым фінале.

Яркім нацыянальным каларытам, маладзінчым музычным вобразаў, радасным настроем і дакладным рытмам вылучаецца відэма «Танцавальная сюіта» М. Аладава. Гэта асабліва прыкметна на ярка і темпераментна напісаным кампазітарам беларускім танцы «Візор» (1-я частка сюіты) і традыцыйным народным танцы з «свайой» (фінал другой часткі).

1-я сімфанія «Беларускія маленкі», створаная М. Чуркіна амаль 30 год назад, з'яўляецца першым буйным сімфанічным творам беларускай савецкай музыкі. Але яна і да гэтага часу ваюць на працягу і яснасцю формы, натхнёнай навукай, выразнасцю гармоніі і даходлівасцю музычнай мовы. Кампазітар, удака-рыстаўшы ў сімфаніце багатае беларускіх народных песенных і танцавальных мелодый, рознастайных па характары,

рытму, тэмпу, стварыў рад яскравых музычных малюнкаў цудоўнай беларускай прыроды і побыту. Перша сімфанія Чуркіна трывала ўвайшла ў рэпертуар кінатэатраў Беларускай дзяржаўнай філармоніі і стала адным з найбольш папулярных твораў беларускай музыкі ў гучанні не толькі сімфанічнага, але і беларускага народнага аркестра.

Сапраўдным майстрам кантата-араторыяльнага жанра правіў сабе А. Багатыроў. Сярод чатырох кантат пачэснае месца займае кантата «Беларусы» на словы Янкі Купалы, П. Броўкі і П. Труса, напісаная да 30-годдзя БССР (1949 г., новая рэдакцыя — 1952 г.). Кантата вына-чаецца выразнай напеўнасцю, мелодычнасцю мовы, блізкай да беларускай песні, добрым адчуваннем спецыфікі хараваго гучання. Кантата А. Багатырова ўносіць неабходную рознастайнасць у праграмы сімфанічных канцэртаў дэкады, не абмяжоўваючы іх выключна аркестровым гучаннем.

Такую ж рознастайнасць уносіць у праграму дэкадных канцэртаў уключэнне ў іх аднаго з лепшых твораў беларускага канцэртна-інструментальнага жанра — першага канцэрта для фартэпіяно з аркестрам Д. Камінескага. Канцэрт, пабудаваны на яркім музычным матэрыяле (хваляючыя апырка-драматычныя тэмы першай часткі, напеўная і вельмі паэтычная другая частка, па-майстарску распрацаваная пашука вядомай беларускай жартоўнай песні «Ой, і селла Ульяніца лянок» — у фінале), вызначаецца цікавасцю і віртуознасцю фартэпіяна і партыі і добрай інструментальнасцю.

Абава канцэрт беларускай сімфанічнай музыкі ў Маскве заканчваецца выкананнем сімфанічных паэм Ул. Алоўнікова — «Партызанская быль» (1953 г.) і «Нарач» (1954 г.). Паэмы Алоўнікова, праграмныя па эместу, адлюстроўваюць гераічную барацьбу беларускага народа супраць прыгнятальнікаў: перша — у час Вялікай Айчыннай вайны, другая — у час вядомага паўстання нарчанскіх ры-

бакоў. Галоўная тэма паэм — паказ мужнай барацьбы народных герояў — беларускіх партызан і паўстанцаў. Разам з тым значнае месца адведзена ў абадвух творах паэтычным карцінам беларускай прыроды (завіруха, малюна бойкі — у «Партызанскай былі»; музычная карціна спакойнага да часу вазера — у «Нарач»). Як сапраўдны патрабавальны мастак, Ул. Алоўнікаў да апошняга часу настольківа працаваў над удасканаленнем сваіх паэм, шукаў найбольш выразных сродкаў мастацкага вырашэння ідэі твора.

Сімфанічны творы беларускіх кампазітараў па дэкады выканаюць лепшыя аркестровыя калектывы Масквы пад к'руніцтвам дырыжораў Т. Казаміцкай, М. Шнейдэрмана і В. Афанасьева. У сімфанічных канцэртах дэкады ўдзельнічаюць дзяржаўны хор БССР (мастацкі кіраўнік Р. Шыра) і піяністка Е. Эфрон.

Камерны канцэрт дэкады адбудзецца ў Малой зале Маскоўскай дзяржаўнай кансерватарыі. У яго праграму ўключаны два буйныя творы беларускай камернай музыкі: фартэпіяны квінтэт М. Аладава і трыё П. Падкавырава, а таксама п'есы для скрыпкі і фартэпіяно і рамансы беларускіх кампазітараў.

Квінтэт для двух скрыпак, альты, віяланчэлі і фартэпіяно М. Аладава аддасціцца да ранняга перыяду творчасці кампазітара: ён напісаны яшчэ ў 1925 годзе. Квінтэт М. Аладава займае ў гісторыі беларускай камернай музыкі такое ж месца, якое ў сімфанічнай належыць першай сімфаніцы М. Чуркіна. Які і гэты твор, квінтэт пабудаваны на тых жа шырока распаўсюджаных беларускіх народных песнях і танцавальных мелодый, якія знайшлі тут сваё першае мастацкае ўвасабленне ў гэтым жанры. Аўтар добра сфарміраваў магчымасці кожнага з інструментаў, што ўваходзіць у квінтэт, асабліва струнный групы.

Фартэпіянае трыё П. Падкавырава — твор глыбока хваляючы і надзвычай шчыры. Музыкальная мова яго рэалістычная, вельмі выразная і разушчэлая. Калі ў першых двух частках пераважае адчуванне вайскага смутку, дык ярка кантрастны ры-

нал з'яўляецца вымаленнем жыццёвага дэкадальнага сіла і падагульняе ўвесь твор, перакрываючы невяторую інтанацыйную аднастайнасць сарэдніх

Водзукі на артыкул „Пытанні, якія трэба вырашыць“

Праекты сельскіх клубаў

Сельскі клуб з'яўляецца чынам сацыялістычнай культуры на вёсцы, месцам грамадскай і палітычнай работы і культурнага адпачынку калгаснікаў.

Газета ўзяла надзвычай важныя пытанні аб тым, якім павінен быць калгасны клуб і што трэба зрабіць, каб гэтая важная ўстанова культуры цалкам адпавядала свайму высокаму прызначэнню.

Мяне, як архітэктара, вядома, усхвалявалі ў гэтым артыкуле пытанні, якія маюць самае блізкае дачыненне да практычнага будавання сельскіх клубна-пачынальніц. Я пераканаўся, што ў гэтай справе, як ні ў якой іншай, існуе надзвычай многа непатрабнай блытаніны. На самай справе, што ажыццяўляе тэхнічны нагляд за будаўніцтвам калгасных клубаў? Да апошняга часу — амаль ніхто. Калгасы будуць клубы на свой страх і рызыка, хто і як умее. Не будзе памылкай, калі скажу, што ў пераважнай большасці гэтыя новабудовы прадстаўляюць сабой самы звычайны сялянскі дом, толькі большага памеру. Вядома, што такі клуб не можа задавоўваць узрослых культурных запатрабаванняў калгаснікаў.

Дзіўна праекты сёння існуюць у нас. Калі трэба будаваць, скажам, калгасу птушнік або дзятнік, дык старшыня калгаса абавязкова знойдзе тыхавых праект і пабудуе жыццёлагадоўчую ферму сцяго па праекце. А вось клубы будуць у калгасах, хто як хоча. Відаць, такая практыка ўтварылася таму, што да будаўніцтва гэтых аб'ектаў абыхава стаўляцца і раённыя аддзелы, і абласныя ўпраўленні культуры, і Міністэрства культуры, і, нарэшце, будаўнічыя і праектныя арганізацыі рэспублікі.

Само жыццё востра пачувае патрабуе, каб калгасны клуб будаваўся на тыхавых праектах. У рэспубліцы ёсць нямаля калгасу-мільянераў, якія маюць усе магчымасці для таго, каб пабудавалі добры і прыгожы клуб.

Беларускім дзяржаўным інстытутам праектавання сельскагаспадарчага будаўніцтва («Вёсцельпраект») распрацаваны два праекты клубаў для сельскай мясцовасці. Адзін раслічаны на 410 месцаў, а другі — на 210. У сучасны момант клубы па тыхавым праекце на 410 месцаў будуюцца пакуль што толькі ў дзевяці раённых цэнтрах рэспублікі — Сталінаград, Лагойск, Капылі, Пстрыкава, Парычэ, Буда-Кашалёва, Шарашова, Століна і Клімавічах.

Клубы на 210 месцаў будуюцца ў вёсцы Апчак, Мінскага раёна і ў двух раённых цэнтрах Маладзешчанскага вобласці.

Тэма бачна, да калгасу нашай рэспублікі праекты сельскіх клубаў яшчэ шырока не дайшлі. А вельмі шкада! Між тым, сур'ёзна зацікавіліся беларускімі праектамі на Украіне і ў Ленінградскай вобласці.

Перш, чым пачаць будаўніцтва Дома культуры, надзвычай важ-

на выбраць месца, дзе будзе стаць гэты будынак. Неабходна мець на ўвазе тое, што клуб на вёсцы павінен быць самым прыгожым будынкам. Таму размяшчаць яго трэба на больш высокім месцы і ў цэнтры вёскі. Клуб трэба ставіць так, каб ён разам з будынкамі сельсавета, праўлення калгаса, школы, медыцынскага пункта, аддзялення сувязі і інш. ствараў прыны аднаго пачынальніцтва або вуліцы. Авазьякова, каб вакол яго быў парк з алеймі, кветнікамі і клумбамі, са спартыўнымі і тацэвальнымі пляцоўкамі.

Працуючы над складаннем праектаў сельскіх клубаў, хацелася, каб гэтыя памышкі былі светлыя, прасторныя, выгодна для адпачынку. Але не толькі гэта хвалюе архітэктара. Надзвычай важна архітэктурна-планіраваць кампазіцыю самога памышкі, у якім павінен размесціцца бібліятэка з чытальняй залай, пакой для заняткаў гурткаў, добрая глядзельная зала і сцена з артыстычнымі пакоямі, фойе, гардэроб, спартыўная зала і інш. І нарэшце, важна, каб і выгляд будынка адразу гаварыў аб тым, што ў ім знаходзіцца клуб.

У аснову архітэктурна-планіраваць кампазіцыю будынка клубу на 410 месцаў уваходзіць глядзельная зала з артыстычнымі пакоямі, кіноапаратная і радыёвузел, што размяшчаюцца ў корпусе, які сваім прадольным бокам знаходзіцца паралельна галоўнаму фасаду. Таму будынак складаецца нібы з трох частак: глядзельнай залы, фойе і двухпавярховага галоўнага фасада. Такая кампазіцыя будынка дае магчымасць вёсці будаўніцтва ў дзве часткі. Глядзельная зала з усімі неабходнымі для яе памышкімі можа пры неабходнасці выкарыстоўвацца асобна. Гэта дае магчымасць выкарыстоўваць фойе для правядзення розных масавых мерапрыемстваў. Скажам, калі ў зале дэманструецца кінофільм, у фойе ў гэты час можа адбывацца калектыўнае чытанне кніг, газет або праводзіцца спартыўныя заняткі. Фойе мае вышыню пяць метраў і двухпавярховае асвятленне.

У двухпавярховай частцы будынка праектаваны вестыбюль з гардэробнай, па-

кой адміністрацыі, санвузел і памышкі для захоўвання спартыўнага інвентару. На другім паверсе размешчацца бібліятэка з чытальняй залай і два пакоі для заняткаў гурткаў. У адным з іх можна паставіць бильярдны стол. Запраектаваны таксама пакой пад дахам (мансарда) плошчай у 52 квадратных метры, які можна выкарыстоўваць для заняткаў гурткаў. Клубныя пакоі і бібліятэка пры неабходнасці могуць быць ізаляваны ад залы і фойе, бо маюць таксама самастойны ўваход.

На ўчастку клубу запраектаваны парк. На плошчы перад галоўным фасадам прадуладжваецца ўстаноўка скульптуры або манумента.

Гэты клуб будзе мець карыснай плошчы 910,5 квадратных метра. Будаўніцтва яго будзе каштаваць калгасу 808,049 рублёў, і на абсталяванне неабходна будзе выдаткаваць яшчэ 70,027 руб.

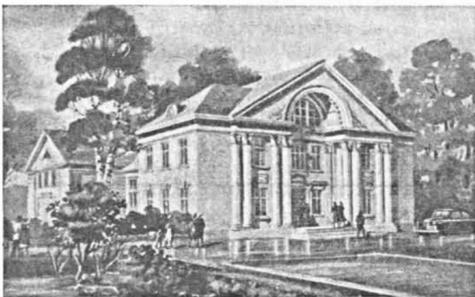
Праект клубу на 210 месцаў або ў перапрацаваным варыянце на 265 месцаў мае многа агульнага з папярэднім. Усе яго памышкі адпавядаюць меншым памерам. Гэты клуб будзе мець карыснай плошчы 703 квадратных метры. Выдаткі на яго будаўніцтва складуць 661,740 руб. і на абсталяванне — 50,000 руб.

У сучасны момант распрацавацца новы праект сельскага Дома культуры на 400 месцаў, які ў архітэктурна-планіраваць выразна і намягка адрозніваецца ад ранейшых. Акрамя пакояў для заняткаў гурткаў у ім павіны быць дзве лабараторыі — паліграфічная і жыццёлагадоўчы, у якіх калгаснікі будуць авалодаваць дасягненнямі перадавой арабалагічнай навуцы. Гэты праект будзе найбольш эканамічным. Яго карысная плошча будзе складаць 1.133,2 квадратных метра, а кошт будаўніцтва — 833 тысячы рублёў і абсталявання — 70 тысяч рублёў.

Праекты новых сельскіх клубаў прадуладжваюць усе неабходнае, каб калгаснікі пасля працоўнага дня мог добра і культурна адпачыць. Задача цяпер заключаецца ў тым, каб як мага больш калгаснікі азнаёмілі з нашымі праектамі. І тут многае могуць зрабіць у першую чаргу Міністэрства культуры і Міністэрства сельскай гаспадаркі, абласныя ўпраўленні культуры, абласныя будаўнічыя і праектныя арганізацыі, а таксама партыйныя і саветскія арганізацыі раёнаў і абласцей.

Агульным намаганнем мы абавязаны дамагчыся таго, каб сельскі клуб быў лепшым будынкам на вёсцы, каб ён стаў сапраўдным цэнтрам культуры нашай калгаснай вёскі.

П. РУДЗІК,
архітэктар Беларускага дзяржаўнага інстытута праектавання сельскагаспадарчага будаўніцтва.

Праект сельскага клубу на 410 месцаў.

Дэкадная выстаўка кнігі

Выстаўка кнігі, якая адкрываецца да дэкады Беларускай літаратуры і мастацтва ў Цэнтральным Доме літаратуры ў Маскве, пазнаёміць са здабыткамі Беларускай літаратуры ад першай да другой дэкады.

Колькасць кніг, напісаных беларускімі пісьменнікамі, павялічваецца з кожным годам. У сувязі з дэкадай толькі Дзяржаўнае выдавецтва БССР за апошнія тры гады выдала каля 150 кніг мастацкай літаратуры аб'ёмам звыш 2.300 аўтарскіх аркушаў. Акрамя гэтага, на выстаўцы будуць паказаны кнігі, вышуканыя выдавецтвамі Акадэміі навук БССР і Вучэбна-педагагічным, а таксама выданыя беларускіх твораў у перакладах на рускую мову, мовы народаў саюзных рэспублік і краін народнай дэмакратыі.

На выстаўцы будзе паказана палітычная, мастацкая і дзіцячая літаратура. Усяго будзе прадстаўлена каля 600 кніг.

Раздзел палітычнай літаратуры пазнаёміць з выданнямі твораў класікаў марксізма-ленінізма на беларускай мове.

Мастацкая літаратура будзе размешчана на пяці стэндах.

Наведвальнікі пазнаёмяцца з выданнямі твораў рускіх класікаў на беларускай мове — Пушкіна, Талстога, Гогаля, Крылова, Лермантава, Радзівіча, Грыбасява, Тургенева, Салтыкова-Шчэдрына, Чэхава, Некрасава, Горькага.

Асабліва шырока будзе паказаны кнігі беларускіх пісьменнікаў. На стэндах Беларускай літаратуры — аднатомнікі Ф. Багушэвіча, М. Багдановіча, Цёткі, шэсць тамоў збору твораў Янкі Купалы і сем тамоў Якуба Коласа, зборы твораў З. Ядулі, К. Чорнага, Э. Самуіленка, выбраныя творы П. Труса, К. Крапівы, М. Лынькова, А. Куляшова, Я. Маўра, М. Танка, П. Брыкі, П. Глебкі, Я. Брыля, А. Якімовіча, П. Панчанкі.

Значную работу правялі пісьменнікі рэспублікі і выдавецтва над перакладамі і выданням на беларускай мове твораў пісьменнікаў народаў СССР і замежных краін.

Выстаўка пазнаёміць з выданнямі на беларускай мове твораў сучасных рускіх пісьменнікаў: «Руская савецкая паэзія», «Выбраныя творы» В. Маякоўскага, «Маладыя вершы» А. Фадзеева, «Выбраныя творы» М. Ісакоўскага, А. Твардоўскага, «Полночная Аўра» Н. Нікіціна, «Расіе верныя сыны» Л. Нікуліна і рад іншых кніг.

На выстаўцы будуць прадстаўлены пераклады твораў іншых брацкіх літаратур. Сярод іх — «Казары» Т. Шэўчэнка, «Выбраныя творы» М. Рыльскага, П. Тычыны, «Украінская савецкая паэзія», «Паэты савецкай Літвы», «Лелю» А. Чэйшвілі, «Настане дзень» М. Ібрагімава, «Святло ў Каордзі» Г. Лебэрэха і іншыя.

Наведвальнікі пазнаёмяцца з выданнямі на беларускай мове твораў класікаў сучаснай літаратуры і сучасных пісьменнікаў краін народнай дэмакратыі — «Трагедыя» В. Шэкспіра, «Сонца над ракой Сангань» Дэйна Лія, «Алавадзіны кітайскіх пісьменнікаў», «Выбраныя творы» М. Садавяну, «Чырвоная рака» М. Жулаўскага, «Слова перад пакараннем смерцю» Ю. Фучыка, «Прымірэнне» Шандара Надзя.

Выстаўка адлюструе не толькі поспехі літаратуры, але і з'явіцца аглядам ўзроўню паліграфічнай справы ў рэспубліцы, дасягненняў мастакоў — афарміцеляў кніг.

Памяць паэта

Сартаўскае раённае ўпраўленне рачнога транспарту атрымала новы паракход. Паракходу прысвоена імя народнага паэта Беларусі Янкі Купалы.

Жыццёваму і творчаму шляху Янкі Купалы прысвечаны дыяфілм, вышуканы ядэўна Маскоўскай фабрыкай «Дыяфілм» Міністэрства культуры СССР. Аўтар фільма — Я. Мазалкоў.

Бібліяграфічны даведнік пра К. Чорнага

Дзяржаўнае вучэбна-педагагічнае выдавецтва БССР вышукала бібліяграфічны даведнік «Кузьма Чорны», падрыхтаваны аддзелам Беларускай літаратуры і бібліяграфіі Дзяржаўнага бібліятэкі БССР імя В. І. Леніна.

У даведніку, які адкрываецца кароткай прадмовай, друкуюцца даты жыцця і творчасці Кузьмы Чорнага, падаецца анатаваны спіс кніг пісьменніка, спіс яго асобных твораў і публікацый. У раздзеле «Літаратура аб жыцці і творчасці Кузьмы Чорнага» называюцца аўтабіяграфічныя матэрыялы пісьменніка, яго выказванні аб сваіх творах, крытычныя артыкулы аб творчасці літаратара. Надрукаваны алфавітны пераказ мастацкіх твораў К. Чорнага, якія перакладзены на рускую і украінскую мовы, і спіс псеўданімаў пісьменніка.

Даведнік складзены Н. Вацаш, рэдактар — В. Барысенка.

Літаратурны вечар

У Нясвіжскім педагагічным вучылішчы праведзены літаратурны вечар, прысвечаны вынікам Другога Усеазапаўнага з'езду пісьменнікаў. Доклад аб рабоце з'езду рабіў выкладчык вучылішча пэст П. Правуза. З чыткай твораў рускіх і беларускіх пісьменнікаў выступілі студэнты.

Э. СЛЯПЦОЎ.

Літургот пры раённай газеце

Пры рэдакцыі новагрудскай газеты «Звязда» працуе літаратурны гурток. На яго пасяджэннях абмеркаваны творы пачынаючых пісьменнікаў Г. Шугэня, А. Грыбка, К. Пугача і іншых. Пасобныя творы літурготуцаў друкуюцца на старонках раённай газеты.

А. ДЗІСКО.

Новая пастаноўка „Еўгенія Онегіна“

Калектыў Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету сярод іншых спектакляў паказаў на дэкадзе ў Маскве оперу Чайкоўскага «Еўгенія Онегіна» (рэжысёр А. Маралёў, дырыжор — заслужаны дзеяч мастацтва Т. Каламіцава). Гэты бессмяротны твор рускага класічнага мастацтва ўжо многія дзесяцігоддзі хвалюе людзей сілай сваёй праўдзівасці, шчырасцю перажыванняў герояў, прыгажосцю, лірычнасцю музыкі.

Вразумелай в'яўляецца цікавасць мінскага глядача да гэтай работы тэатра. На спектаклях оперы яшчэ і яшчэ раз пераконваецца ў сіле ўздзеяння цудоўнага мастацтва Чайкоўскага. Безумоўна, аднак, што выліка ўвага глядача да оперы можа быць аднесена не толькі да музыкі Чайкоўскага, але і да работы калектыву тэатра над спектаклем.

«Еўгенія Онегіна» ставіцца ў беларускім оперным тэатры не ўпершыню. Аднак асаблівае прыцягненне пастаноўкі заключаецца ў тым, што яна зроблена моладзю. У гэтым перш за ўсё дадатная якасць спектакля. Маладыя, прыгожыя твары, да якіх часам амаль не дакранаўся грим, свежыя галасы салістаў, непазрыстаны і шчыры перадачы пачуццёў герояў — усё гэта выклікае вышук спектакля.

Не дзяка заўважыць, што свае першыя ападытэмы глядач адразу адчувае мастаку. Дзякары Г. Мамантава, асабліва ў першай, трэцяй і пятай карцінах оперы, зроблены па-майстэрску, з мастацкім густам, з вялікай любоўю да прыгажосці цудоўнай рускай прыроды.

Моладзь у асноўным справілася з партыямі галоўных дзеючых асоб. У першую чаргу адзначым цэнтральны персанаж оперы — Тацяну.

Вакальны вобраз Тацяны ў выкананні заслужанай артысткі рэспублікі Т. Шымко не выклікае ніякіх ірэчэнняў. Голас яе лёгка шырока, свабодна; у ім адлюстраваны дачыненні чыстай мары Тацяны, яе палымнае і светлае пачуццё першага каханя да Онегіна. Аднак сцэнічная трактоўка Т. Шымко не заўсёды удалася. У першай карціне оперы, калі Тацяна стаіць на ганку і назірае за песнямі і танцамі сялян, што прышлі да Ларынай з прывітаннямі, ва ўсёй яе постаці, у вачах заўважана нейкая асуджанасць, залішня трагічнасць. «З маленства адзінота стала сіроўкай дзеўчынка май», — так гаварыў Пушкін пра сваю любімую герайню. Але нам здаецца, што ў ігры артысткі гэтая рыса пераважана.

Сцэну п'ямага Т. Шымко праводзіць добра; удалася ёй і размова Тацяны з Онегіным у апошняй карціне оперы, хоць тут у ігры артысткі яшчэ недастаткова драматызма.

Надрэна праводзіць партыю Тацяны маладая салістка З. Лапчанка, якая ўпершыню выступае на сцэне тэатра. Яе Тацяна — шчырая і натуральная. У яе твары і вачах чытаецца усю гаму пачуццяў, што перажывае герайня. Ігра З. Лапчанка праўдзівая і ідзе ад самага сэрца. Аднак у яе голае часам адчуваецца недаход пелення і палымнасці, а на высокіх нотах яна фарсіруе гук, і гэта ўспрымаецца як крык (асабліва ў заключнай сцэне). Над вакальным характэрныя вобразы З. Лапчанка павінна яшчэ прапрацаваць.

Што датычыцца вобразу Ленскага, дык выкананне гэтай партыі артыстамі С. Удавічэнка і Г. Дзімітрыевым паказуе што яшчэ поўнаасця не можа задавоўваць слухача. Вонкавы выгляд Ленскага-Удавічэнка і Ленскага-Дзімітрыева цалкам адпавядае вобразу маладога, гарачай і ўзбешанай натуры. Ігра артыстаў у рознай ступені адлюстравана духоўны свет героя, яго гарачыня, чыстыя юнацкія пачуцці да Ольгі, перажыванні Ленскага ў сцэне балю ў Ларынай, пачуцці раўнасці да Онегіна. Праўдзівы і прачытаць вобраз героя. У першага Ленска больш пашчотны, сардэчны. Ленскі Дзімітрыев халаднейшы, больш стрыманы. Гэта ўражанне, відаць, ствараецца і ў сувязі з галасавымі дадзенымі абодвух салістаў. Трэба сказаць, што іх галасы рэзка адрозніваюцца адзін ад другога перш за ўсё па сваім тэмбры, па вышыні. У С. Удавічэнка ярка выдзелены лірычны тэмбр, але ён ім асвоўвае. Голас гучыць у яго празмерна славава, часамі расслаблена, часта саліст спявае надзвычай адкрытым

«белым» гукам. Іншы раз голас яго зусім пакрываецца гучаннем аркестра. Ад гэтай сямтэнтальнасці артысту неабходна адмовіцца.

Г. Дзімітрыев валодае моцным і саваітым голасам, але ў яго не лірычны, а хутчэй лірыка-драматычны тэмбр, які мала адпавядае партыі Ленскага. Таму ў Дзімітрыева адчуваецца напружанасць у спяванні, нават ёсць выпадкі не зусім чыстага гучання. Адчуваецца, што не ўсё ў гэтай партыі дзецца вакалісту лёгка і свабодна.

Апрача таго, Г. Дзімітрыев не вельмі дасканала апрацаваў вядомую арыю «Куды, куды вы адядаеце!» Музыку гэтай арыі ведаюць напаміць сотні тысяч слухачоў, а вакаліст дэзаляе сабе ў некаторых месцах не вельмі дакладны ўступленні.

Выканаўца партыі Ольгі Л. Галушкіна добра перадае ўнутраны свет сваёй герайні. Яе арыя з першай карціны гучыць свежа і проста.

Па-сапраўдному прывабнай выступае Ольга ў выкананні заслужанай артысткі рэспублікі Р. Асіпенка. Яна з'яўляецца цудоўным кантрастам задумленай Тацяне. Хоцца толькі папярэдзіць Асіпенка аб тым, каб паказ наўнасці і дасцігнава яе герайні не ператварыўся ў артыстыкі ў самамогу.

Еўгенія Онегіна ў выкананні народнага артыста БССР М. Ворзуева адпавядае вобразу, створанаму Чайкоўскім у оперы. У першай і трэцяй карцінах, у сцэне балю ў Ларыных — гэта халодны, каректны свецкі чалавек, які стрымана і пачытва чытае Тацяне настаўленне. Але ў трэцяй дзеі Онегіна-Ворзулеў зусім пераўвабляецца. Палымнае пачуццё каханя да Тацяны М. Ворзулеў перадае праўдзіва, шчыра. Прыгожа гучыць голас саліста.

Заслужаны артыст БССР Л. Бражнік удаа паказуе сабе ў невялікай ролі князя Грэміна. У яго выкананні князь Грэмін — высакародны чалавек.

Партыю Ларынай выконвае артыстка Г. Гаўрыльчык. Артыстка добра сфарміравана са сваёй ролляй, але часамі ў яе ігры адчуваецца некалькі лішніх момантаў.

У ролі староў няні Філіпавы выступае заслужаная артыстка БССР В. Валчалецкая — прызнаны майстар Беларускай опернай сцэны. Яе няня — цудоўная старая руская жанчына, сардэчная і добрая. Па сіле і праўдзівасці выканання — гэта адна з найбольшых удач оперы.

Масавыя сцэны ў оперы мала. Гэта песні і танцы сялян у першай карціне, сцэны балю ў маентку Ларыных і ў Цецероўска-Кор у масавых сцэнах мае значную ролю, і яго работа (хормайстар Н. Прысекаў) заслужана добрай ацэнкай. Парунальна выразная дыкцыя, владжанасць гучання хору і аркестра могуць быць адначасна як станоўчыя моманты спектакля.

У цікавасці глядзца танды, пастаўленыя заслужаным артыстам БССР К. Мулерам.

Пастаноўка спектакля наогул не выклікае асаблівых ірэчэнняў. Праўда, рад мізансцен патрабуе яшчэ некалькіх дапрацоўкі. Так, залішне ажыццявае трымае сабе знатная валівавецкая публіка на цецероўскім балі. Паклоны, усмешкі, маханне веерамі прысутных на балі гасцей празмерна звар'яцваюць на сабе ўвагу, часамі нават засланяюць сабой сцэну размоваў Онегіна і Грэміна і цудоўную арыю князя. Залішне мітусяцца ўсе ўдзельнікі сцэны ў першай карціне перад з'яўленнем Ленскага і Онегіна. У другой карціне кідуецца ў вочы таякая, здавалася-б, назначаная дэталі, — у пачатку размоваў з Тацянай няня садзіцца не на крэсла побач са сваёй выхаванкай (як указана ў Чайкоўскага), а проста на шаўковую коўду. Нам здаецца, што такой «вольнасці» можна было-б і трэба паабегнуць.

Спектакль пакідае добрае ўражанне. Калектыў паставіў да работ сур'ёзна, з натхненнем, якое ўласціва маладосці. «Еўгенія Онегіна» па праву зойме адно з пачасных месцаў дэкадным рэпертуару тэатра.

Е. РАКАВА.

На адмыку: сцэна са спектакля «Еўгенія Онегіна» ў пастаноўцы Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету.

Фото І. Салавейчыка.

Толькі з дапамогай шырокага актыву

Пытанне аб рабоце сельскіх культурна-асветных устаноў рэспублікі актуальнае і сапраўды патрабуе вырашэння. Нельга не згадацца з тым, што многія хаты-чытальні, клубы і бібліятэкі працуюць яшчэ дрэнна, не задавальваюць культурных патрабаванняў працоўных, што кіруюць сельскімі культурна-асветнымі ўстановамі людзі, якія не маюць, у большасці выпадкаў, ні адпаведнай адукацыі, ні дастаткова вопыту.

Але ў змешчаным у газеце артыкуле, на маю думку, не ўсё яшчэ прадумана, не ў усіх можна нагадзіцца. Нават самыя развітыя, адукаваныя людзі, якія ўмеюць разбірацца ў музыцы, літаратуры, у тэатральным мастацтве, не здолеюць як след наладзіць работу культуры-асветнай установы, калі яны не будуць адчуваць шчырага дапамогі ад масовых саветскіх, партыйных, профсаюзных і комсомольскіх арганізацый, ад сельскай інтэлігенцыі.

Толькі з дапамогай шырокага актыву можна зрабіць клуб, хату-чытальню сапраўдным цэнтрам грамадскага і культурнага жыцця калгаса.

Каб пераканацца ў гэтым, спашалюся на прыклад з жыцця нашага Чэркаўскага раёна Магілёўскай вобласці. Доўгі час у вёсцы Мірагошч хата-чытальня не прапала. Рэдка заглядзілі судзі наставнікі мясцовай сямгалавой школы, медыцынскія работнікі, спецыялісты сельскай гаспадаркі. Так цягнулася да таго часу, пакуль за гэтую справу не ўзяліся партыйная арганізацыя і сельскі Совет. На адкрытым партыйным сходзе былі вызначены неадомны ў рабоце хаты-чытальні. Комунысты і беспартыйныя калгаснікі не толькі крытыкавалі недахопы, але гаварылі аб тым, што трэба зрабіць, каб наладзіць работу. Там-жа было вырашана: прызначыць загадчыкам хаты-чытальні маладога калгасніка тав. Шанелеўцава.

— Хоць вопыту ў яго недастаткова, — гаварылі калгаснікі, — затое ёсць гар-

чае жаданне, ініцыятыва, любоў да справы...

З таго часу культурна-масавая работа ў вёсцы закіпела. Былі створаны: харавы, драматычны, танцавальны гурткі і гурток мастацкага чытання. На клубнай сцэне выступала не толькі моладзь, але і нажылыя калгаснікі. У хату-чытальню часта выступалі член перадавой і дакладамі наставнікі тт. Новікаў, Марціноўскага, аграном тав. Бандаровіч, зоатэхнік тав. Аўрамава. На раённым аглядзе мастацкай самадзейнасці калектыў Мірагошчанскай хаты-чытальні заваяваў права ўдзельнічаць у абласным аглядзе. Цяпер на рашэнне праўлення сельгасарцелі распачата будаўніцтва

Актывізаваць грамадскую думку

Тэатральнае таварыства заклікана быць першым памочнікам у складанай і адказнай працы вожнага дзеяча мастацтва. Толькі глыбокае свядомасць, патрабавальнасць да сабе, непрымырэнасць да сваіх недахопаў, крытыка і самакрытыка забяспечыць паспяховае вырашэнне задач, што ставяць перад мастацтвам партыя і ўрад.

Зусім правільна крытыка ў аднас Беларускага тэатральнага таварыства і яго праўлення. Правільна, што амаль пакінута без увагі таварыствам падрыхтоўка да дэкады Беларускай літаратуры і мастацтва.

Кожны калектыў, як кажуць, «па вушы ўдэа» у падрыхтоўку да дэкады, аддаючы ёй усе свае сілы, веды, уезд свой час. У гэтыя гарадзкія дні Беларускае тэатральнае таварыства і павінна было-б строга, крытычна і дэталёва прааналізаваць усе, што рыхтуецца да паказу ў Маскве.

Ці пад сілу ўсё гэта было нашаму таварыству? Так, пад сілу. Даволі сказаць, што ў склад праўлення ўваходзіць такі вядучы дзеяча мастацтва, як Г. Габэў, Б. Платонаў, У. Уладзімірскі, І. Ждановіч, І. Рахленка, Л. Ражэцкая, Я. Гамановіч, І. Балоцін, М. Дзянісав, Р. Моздас, С. Бярэда, О. Галіна, Н. Сардобаў, і ў тым ліку Н. Малчанав, К. Саннікаў і А. Кістаў, які зусім правільна зразумелі задачы Беларускага тэатральнага таварыства і яго праўлення, аб чым яны і напісалі ў газеце «Літаратура і мастацтва». Правільнай была іх крытыка. Толькі не зусім зразумела, да каго яны апелююць, гаворачы аб непрадаждольнасці праўлення і неабходнасці яго перавыбрання?

Праўленне — гэта-ж не толькі вышэй перацінаны, але і вы, таварышы Малчанавы, Саннікаў, Кістаў. Хто-ж, дазваляе зашчытаць, за нас павінен працаваць, унімаць і забяспечваць работу Беларускага тэатральнага таварыства, калі гэта наша кроўная справа? Ніякі адгаворкі не апраўдваюць зрыту тако ці іншага мерапрыемства. А адказны сакратар таварыства М. Дзянісав, напрыклад, за тры гады не знайшоў часу прыняць удзел хоць-бы ў адным пасаджэнні праўлення.

Многія з нашых дзеячоў мастацтва ўзлі абавязанасцю прыглядзецца дэкадным спектаклі ў Тэатры оперы і балету з тым, каб абмеркаваць іх потым на пасаджэнні Беларускага тэатральнага таварыства. Апрача кампазітара М. Аладава, ніхто не з'явіўся на працягу. А музыкантаўда Н. Арлоў нават пакрыўдзіўся, што блыты (пакінуты для яго ў часе операга тэатра) не былі дастаўлены яму на дом. З гэтай прычыны ён не прышоў на спектакль. Неабходна больш сур'езна ставіцца да сваіх абавязкаў.

Беларускім тэатральным таварыствам

Значнай перашкодай у рабоце Беларускага тэатральнага таварыства з'яўляецца адсутнасць у Мінску Дома актёра. Ныма памяшкання, дзе-б работнікі мастацтва маглі-б сабрацца, каб абмяняцца думкамі, абмеркаваць тое ці іншае пытанне, бліжэй пазнаёміцца адзін з другім, правесці творчыя сустрэчы з майстрамі мастацтва і г. д. У стацыі рэспублікі павінен быць Дом актёра.

Значную дапамогу ў разгортванні плейнай дзейнасці маглі-б аказаць і Міністэрства культуры БССР, якое павінна было-б у першую чаргу зацікавіцца гэтай справай. Тым не менш, Міністэрства нічога не дапамагае таварыству і трымаецца ў баку ад гэтай важнай і патрабнай для мастацтва справы.

Цяпер, калі вядучыя работнікі мастацтва правялі сваю зацікаўленасць і жаданне дапамагчы таварыству (аб гэтым сведчыць міжвольная самакрытыка тт. Малчанова, Саннікава, Кістава), неабходна прыказаці ўсе намаганні, каб рухаць гэтую справу далей, усімі сіламі садейнічаць яе жыццю, саграваць яе сваім актыўным удзелам, каб не даць ёй зноў загінуць.

Я выбрана старшынёй Беларускага тэатральнага таварыства, але без актыўнай дапамогі, адна, вядома, нічога не зраблю.

Крытыка дэкадных пастановак, заключанага канцэрта дапаможа нам лепш выканаць задачы, якія стаяць сёння перад намі.

Актыўны ўдзел усіх работнікаў мастацтва ў рабоце Беларускага тэатральнага таварыства забяспечыць далейшы росквіт Беларускага савецкага мастацтва.

Л. АЛЕКСАНДРОўСКАЯ,
народная артыстка СССР, старшыня прэзідыума Беларускага тэатральнага таварыства.

Сустрэчы з чытачамі

У г. Гродна выязджалі пісьменнікі П. Кавалёў, У. Корбан і Н. Гарулёў. Яны выступілі на агульнагарадскім літаратурным чары са студэнтамі і выкладчыкамі педагогічнага і сельскагаспадарчага інстытутаў, з рабочымі табачнай фабрыкі і тонкасуконнага камбіната, з дзесяцікласнікамі.

П. Кавалёў расказаў аб рабоце Другога Усеаюзнага з'езду пісьменнікаў і падрыхтоўцы да дэкады Беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве. Паэты У. Корбан і Н. Гарулёў чыталі свае новыя творы. У вечарах прыняў удзел паэт М. Васілёк, які жыве ў Гродна.

Л. АЛЕКСАНДРОўСКАЯ,
народная артыстка СССР, старшыня прэзідыума Беларускага тэатральнага таварыства.

Расце попыт на кнігі

Працоўныя Шчучынскага раёна праўляюць вялікую цікавасць да твораў прагрэсіўных пісьменнікаў зарубажных краін. У час наядунага меслячкі кнігі, які праводзіўся ў раёне, кнігарні прадлілі насельніцтву на 100 тысяч рублёў кніг.

145 чытачоў раённай бібліятэкі прачыталі кнігу карэйскага пісьменніка Лі Гі Ена «Зямля». Больш двухсот калгаснікаў сельгасарцелі імя Ракасоўскага прачыталі творы Г. Фаста.

В. ШЫПУЛЬКІН.

Творы беларускіх мастакоў на Усеаюзнай выстаўцы

20 студзеня ў Маскве адкрылася Усеаюзнае мастацкая выстаўка.

У выстаўцы прымаюць удзел 19 беларускіх мастакоў. Побач з народным мастаком РСФСР і БССР Р. Бяліншчыкім-Біруляй, які выставіў чатыры пейзажы, у выстаўцы прымаюць удзел маладыя беларускія мастакі. Яны прадставілі свае творы, напісаныя за апошнія два гады.

Так, Галіна Азгур экспанавала пейзаж «Старая хва».

Маладыя мастакі браты А. і С. Ткачовы — рад пейзажаў і жанравых карцін: «Дом-музей П. І. Чайкоўскага ў Каліне», «Пастушок», «У полі», «Самалётны лятальнік», «Калія калодзежа». Усе гэтыя работы напісаны ў асноўным у 1954 годзе.

Вялікае палатно Н. Воранава «Па даручэнні ЦК РКП(б)» кажае хваляючыя падзеі грамадзянскай вайны ў Беларусі. Экспанавана таксама карціна Н. Воранава — пейзаж «Рыжскае ўзмор'е».

Мастак Я. Зайцаў прадстаўлены гарадскім пейзажам «Андрэўская царква ў Кіеве», мастак А. Гугель — невядмай жанравай карцінай «Сябры», жывапісец В. Цяўра — двама палатнамі «Узнятая паліна» і «Калія млына», мастак А. Шыбнёў — пейзажам «Змярканне».

У экспазіцыі выстаўкі — чатыры работы беларускіх скульптараў: «Кітайскі пісьменнік Лу Сін» З. Азгура, партрэт Янкі Купалы ў мармуры Л. Робермана, партрэт Якуба Коласа ў мармуры М. Робермана. Абодва партрэты зроблены імі ў 1954 годзе. Скульптар С. Селіханав прадставіў скульптуру «Герой Савецкага Саюза К. Заслонаў».

Ілюстрацыя да рамана Н. Остроўскага «Як гартвалася сталь» братаў Ткачовых і станкавая граюра С. Раманава «На пазелскай паліне» пазнаёміць масквічоў з Беларускай графікай.

Мастак А. Волкаў экспанававу свой сатырычны твор «Тры грацы ў промкааперацыі» і плакат «Ціг, ідзі малаціць».

Дэкарацыйна-тэатральнае мастацтва прадстаўлена работамі тэатральных мастакоў С. Нікалаева і М. Блішча. С. Нікалаеву паказаў афармленне да оперы П. І. Чайкоўскага «Мазепа», зробленае ім для пастаноўкі ў Беларускім дзяржаўным тэатры оперы і балету. Мастак М. Блішч — эскіз дэкарацыі да оперы Я. Цікоцкага «Дзяўчына з Палесся».

Многія з гэтых твораў экспанаваліся на рэспубліканскай выстаўцы ў 1953 годзе, а скульптура З. Азгура «Кітайскі пісьменнік Лу Сін» — на Усеаюзнай выстаўцы членаў Усеаюзнай акадэміі мастацтва, якая адбылася ў Маскве ў канцы 1954 года.

С. ПАЛЕЕС.

Свята народнай творчасці

Дэкада Беларускай літаратуры і мастацтва — вялікае свята Беларускай савецкай культуры. Да гэтага свята рыхтуюцца не толькі прафесіянальны калектывы рэспублікі, а і ўся вялікая армія нашай самадзейнасці. У дні дэкады тысячы калектываў будуць выступіць у хатах-чытальнях, сельскіх і рабочых клубах са сваімі творчымі справаздачамі. Перад шматлікімі гледачамі выступіць каля дзесяці тысяч калектываў, якія аб'ядноўваюць больш ста тысяч удзельнікаў. Аб майстэрстве, культуры, мастацкім гусце іх гаворыць той факт, што ў рэпертуар калектываў усё шырай і шырай уключаюцца лепшыя творы класічнай і савецкай літаратуры і музыкі. Харавыя і музычныя калектывы паспяхова выконваюць творы Галіні, Чайкоўскага, Вердзі, Дворжака, лепшыя творы савецкіх кампазітараў і кампазітараў краін народнай дэмакратыі.

Святыя песні і танца паказалі, што харавая самадзейнасць рэспублікі стая адным з масавых відаў народнай творчасці. У яе асяроддзі вырастаюць новыя цікавыя харавыя калектывы. Многія з іх заваявалі шырокую папулярнасць і любоў народа.

Хоры калгаса «1-е Мая» Навясёўскага раёна Мінскай вобласці, вёскі Дзядзічкі Любачанскага раёна Гродзенскай вобласці, Улаўскай хата-чытальні Гомельскай вобласці, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя В. І. Леніна, Беларускага політэхнічнага інстытута імя І. В. Сталіна, Будслаўскага сельскага Дома культуры Маладзечанскай вобласці і многія іншыя здолелі аваладоць шматгалосым спяваннем без суправаджэння, што сведчыць аб росце культуры харавога выканання.

Не менш шырокую папулярнасць мае хор калгаса «Новае жыццё» Тураўскага раёна Гомельскай вобласці. Ён часта выступае з канцэртамі перад калгаснікамі і механізатарамі раёна. У рэпертуары хору каля 200 беларускіх, рускіх, украінскіх і чужых песняў і песняў савецкіх кампазітараў. Ёсць песні, створаныя ў калектыве разам з кіраўніком яго — самадзейным кампазітарам Нікалаем Виспаланам.

Гэты самабытны калектыў, які захававу багатыя палескія традыцыі народнага спявання, будзе ўдзельнічаць у дэкадзе Беларускай літаратуры і мастацтва ў стацыі нашай Радзімы — Маскве. Ён выступіць з творчай справаздачай ад імя многіх тысяч удзельнікаў харавога самадзейнасці рэспублікі.

Разам з харавымі калектывамі вырастае значная група самадзейных кампазітараў-песеннікаў. Іх творы шырока ўвайшлі ў рэпертуар не толькі самадзейных хораў, але і прафесіянальных калектываў. Такія песні самадзейных кампазітараў, як «Любы зоры залацістыя» Р. Галавасціева, «Прывітаньне Маскве», «Калгасны прыпеўкі», «Прававалі дзевяці», «Зялёныя вадзарты» П. Шыдоўскага, «Родны край», «Наш Нёман» П. Шаўко, «Лябаваша гуляецца» П. Касача, «Вясельная І. Маціна і іншыя, атрымалі высокую ацэнку музычнай грамадскай рэспублікі.

Вялікай папулярнасцю сярод працоўных рэспублікі карыстаюцца многія танцавальныя калектывы. Урошчас майстэрства чыкавалі калектывы Смаргонскага, Славінскага, Навясёўскага раённых дамоў культуры, мінскія калектывы промкааперацыі, працоўных рэзерваў, чыгуначнага клуба

імя Леніна, многіх навучальных устаноў. Яны працуюць не толькі над пастаноўкай разнастайных народных танцаў, але ажыццяўляюць пастаноўкі сюжэтных танцаў і харэаграфічных карцінак на сучаснай тэмы.

Адным са старэйшых і лепшых танцавальных калектываў, які плённа прадуе ўжо больш 15 год, з'яўляецца калектыў Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў імя В. І. Леніна (кіраўнік заслужаны дзеяча мастацтва БССР А. Рыбіч-Чанка). Ён заваяваў сабе заслужаную любоў працоўных рэспублікі, перад якімі часта выступае з цікавымі танцамі.

Іго плённая і сістэматычная работа дала права калектыву ўдзельнічаць у паказе сваіх творчых дасягненняў на дэкадзе.

У Беларусі налічваецца каля трох тысяч самадзейных мастакоў, графікаў, скульптараў, а таксама майстроў дэкаратывна-прыкладнага мастацтва — ткачы, вышывальшчыцы, разбароў на дрэву, інкрустатараў і іншых.

Майстры народнай творчасці падрыхтавалі да паказу на дэкадным выстаўцы значную колькасць работ. Гэтыя работы былі паказаны на абласных і рэспубліканскай выстаўках народнай творчасці, дзе многія з іх атрымалі высокую ацэнку грамадскасці.

Для экспанавання на выстаўцы выяўляюцца мастацтва і народнай творчасці ў перыяд дэкады ў Маскве ўхвалена каля 500 лепшых твораў ткацтва, разбы на дрэву, вышыўкі, вязання і іншых відаў народнага мастацтва.

Група ткачы — калгасніцы Гродзенскай вобласці — выткала габелен «Наперад да камунізма», яны-ж з вялікім майстэрствам і любоўю стварылі дыянавыя партрэты В. І. Леніна, І. В. Сталіна, Г. М. Маленкова, Н. С. Хрушчова.

Вышывальшчыцы Мінска любюць на шыўкі мастацкай габелены партрэт В. І.

Леніна. У гуртку вышыўкі пры Мінскім акруговым Доме афіцэраў вышыты партрэт народнага паэта БССР Я. Коласа і Габелен, прысвечаны 300-годдзю ўз'яднання Украіны з Расіяй — «Навекі з рускім народам».

Многа калектывных работ (мазаіка, разьба) зроблена выхаванцамі Магілёўскага і Чарускага дзіцячых дамоў пад кіраўніцтвам разбароў на дрэву С. Вольскага і Г. Самойлава. Лепшыя з іх — «Брылья», «Дом урада ў Мінску», інкруставаны стл (34 тысячы кавалачкаў драўніны), мазаічны партрэт І. В. Сталіна, ваза «Ваганцы» і рад іншых.

Вышывальшчыцы Новамышскага раёна Гомельскай вобласці з добрым густам вышылі невядмай габелен «Шчаслівае маленства».

Як радасную з'яву трэба адзначыць той факт, што цэлы рад умельцаў, здольных ствараць высокамастацкія творы дэкаратывна-прыкладнага мастацтва, вахвалі нашы прадпрыемствы. Так, на шклозаводзе «Нёман» група майстроў (І. Каламіцкі, В. Казяя, І. Суднін, Н. Жалезнякоў) стварылі дэкаратывную крышталёвую вазу — «Дружба народаў СССР». Накаладное спягача колеру шкло, аздабленне алмазнымі іграмамі ў стылі Беларускага арнаменту, тэматичныя роспісы і ўдалы выбар формы вазы надаюць ёй высокую мастацкі якасці.

Асабліва цікава прамакаперацыя прадставілі на выстаўку вышытыя і гваяны вырабы (супоны мужчынскіх кашуляў, жаночыя блузы, плацін, летнія паліто, партрэты, сурвоткі, прасцірадкі), умела ўпрыгожаныя лепшымі ўзорама Беларускага традыцыйнага арнаменту.

З мастацкім густам сталі-чырвовадрэўшчыкі арцелі «Стаханавец» (Г. Брест) тав. Саваяжыніцы стварылі партрэты Максіма Горькага і народнага паэта БССР Янкі Купалы, а таксама дзве шыўкі.

Сталіт тав. Цяўлоўскі (Г. Мінск) выканаў такіх буйных работ, як «Уборна ўраджаю камбайнам», «Зубры ў Белавежскай пушчы» і партреты Вагдана Хмельніцкага і Янкі Купалы.

Разбар на дрэву К. Казея з Давыд-Гарадка Брэсцкай вобласці прадставіў на выстаўку многа цікавых, кампазіцыйна сталых работ на тэмы гераічнага мінулага нашай вылівай Радзімы — «Юрый Дабруцкі», «Найданак на Куліковым полі», «Тарас Бульба», «Салават Юлаев», «Руслан і Рагдай».

Не менш цікавыя работы разбар на дрэву бухгалтара А. Царкаўскага (Г. Мінск) «Селянін і мядзведзь», «Лесаруб», «Лявоніха». Яны вызначаюцца выразнасцю вобразаў, тонкай назіральнасцю аўтара. З новых работ заслужваюць увагу творы разбароў на дрэву «Дэкаратывнае ваза» і шыўкі Г. Гебелева, шыўкі М. Рубенчыка (Г. Мінск), «Гата было даўно», «На санях» В. Мацюка, «Шчасце калгаснай працы», «Веснавая сіўба», «Зубры» С. Быка (Гродзенская вобласць), шыўкі А. Грычыка (Брэсцкая вобласць) і многія работы іншых аўтараў.

На дэкадзе ў Маскве будзе лагавана ўсё лепшае, што створана Беларускай народам за апошнія гады.

П. МАРГАЛІК,
В. ГАРАЧУН.

Грозная пушча

Аркадзь КУЛЯШОУ

Ночку ў Вільню прывёз яго хуткі цягнік.
... Вільня, быццам ракушка, якую ляднік,
Альбо мора Балтыцкае, з часаў былых,
Людзям кінулі тут — між узгоркаў сваіх,
З-за якіх, выгінаючыся, як змяя,
Выпаўзае на свет светлы смяўж — Вілья.

Вільня — горад-ракушка сярод гарадоў:
Безліч вулачак блытаных, вузкіх хадоў,
Дзе заўжды, як пралюцца з нябёсаў дажджы,
Ручайкі паўзучы, як малыя смяўжы.

Дзе людское жыццё, праз глухія хады,
Ллещца шумам, падобным да шуму вады.
Сшылі ў Вільні гарнітур краўцы для яго.
Люба ў люстра глядзець на сабе самога.

Ладна шыты! Другога такога не мець,
Сам фасон выбіраў — на жыццё і на смерць.
Сам плаціў за пашу. Заўтра ў ім — пойдзе сам
Паказаць сабе іншым краўцам і шаўцам.

Па завулках, па плошчах цякло, як вада,
Шумнай Вільні жыццё. Змрочны дзень. Дзень суда.
Цвёрдым крокам замысленных справай людзей
Падыходзіў з партфелем Цімох да дзярвяж.

— Пану часны! — казыруй паліцэйскі ў дзвярах,
Не яму, а партфелю таму, што ў руках.
Перайшоўшы судовае залі парог,
Выбраў месца сабе на праходзе Цімох.

Сеў. На лаве палсудных — дзядзькі і хлапцы.
Сёння шыць будуць тут ім краўцы і шаўцы

На дзяржаўныя сродкі, па просьбе панюў,
Спецыяльны гарнітур на многа гадоў.

Грозным імем аформіў заказ пракурор.
Па жаданню Даўбніцкага, як на падбор,
Па стандарту — кашулі ім сшыюць краўцы,
Боты ім аршытанцкія зробяць шаўцы.

Пан шадлоўнік на камерах іх развідае,
Пан турэмчык замкне... Суд ідзе. Суд ідзе.

Суд ідзе. Сведка той — малады, з барадой —
Да стала падыходзіць, нагу валачэ.
Шрам на правай шчаці...
Крыж цапе. Присягу ўрачыста дае, —
Гаварыць толькі праўду. Присягі тае
На судзе не парушыць ён, — сведкаю бог.

— Сведка, як вас завуць?
— Прыгароўскі Цімох.
— Скажу вы родам?
— Я родам адтуль, з-за мяжы.

Сведчу праўду. Присягу даваў на крыжы.
Як набожны, — бо зараз я не комунар, —
Сведчу тут, што сусветны распальваць пажар
Быў пасланы сюды я, людзей бунтаваць,
На паўстанне ўздымаць іх. Яны тут сядзяць
Перад вамі. Іх пяць,
— Вы прызналі ўжо іх,
Вы іх знаеце ўсіх?
— Як пяць пальцаў сваіх.

Суд. На лаве палсудных — дзядзькі і хлапцы.
Гэй, ці сыйдуца толькі з канцамі канцы

Гэтых строчаных белымі ніткамі спраў?
Матэ'ял падазроны Даўбніцкі прыслаў,
Зарэ ён распаўзацца пачне па рубіках...
Новы сведка ўстае. Пісталеты ў руках.

Пачакай, пан Даўбніцкі!.. Цімохам Сцяпана
З яго згоды зрабіў ты. Але ці не рана
Яго сведкай паставіў? Яшчэ я жывы,
Не забіг. Пад страхой Кацярыны-ўдавы

Зброю гэту хаваў, каб з намерных устаць,
Каб на гэтым судзе сваё слова сказаць.
На крыжы вашым не прысягаў я ў судзе,
Сам я крыж свой вясю... Суд ідзе, суд ідзе!

Пісталеты ў руках. Суд чакае. Замер
Той, што ў залі, народ. Пабялеў пракурор,
Плечы ўгнуў пан суддзя. Сведкі іхняга твар
Пачарнеў, як зямля. Яго чорны тавар

Лёт гарой на пуці, — не ўпачы, не прысці.
Перад смерцю, халаў, крыж нічч раз цапуй, —

Да сумленных людзей больш не зойдзеш у дом,
Зрады знак не накрэсліш ты карандашом,
Не схаваш імя сваё за абразы...
Залпам двух пісталетаў чатыры разы
Суд ідзе! Суд ідзе!.. Суд ідзе! Суд ідзе!.. —
За палсудных, чыя маладосць пад замком,
За ўсіх тых, чыя старасць схавана ярмом;
За ўсіх тых, што ў турме, за ўвесь край, што ў ярме,
За ўвесь люд, што ў бядзе... Суд ідзе, суд ідзе!

Пракурор — пад сталом. Пан суддзя — пад сталом.
Сведка іхні ляжыць на падлозе пластом.

Выбег з залі, праз дзверы глухіх, Цімох,
На каменных прыступках пад кулямі лёг.

Ён ляжаў у крыві. А жыццё яго міма
Прад вачыма плыло, як гара Гедыміна.

У вялікай ракушцы сціхаў, як вада,
Шум завулакаў глухіх, бліжкі гоман суда.

... Тую вуліцу, дзе ён пад кулямі ўпаў,
Горад імем ягоным назваўра назваў, —
Невядомай рукой напісаў на дамах
Назву новую, назве ранейшай на страх.

На той вуліцы, дзе ён упаў, — раніцою
Сняг схіліўся чыроным з жалобнай каймой.

Па той вуліцы, дзе ён праліў сваю кроў,
Горад памяць яго ушаноўваць ішоў.

Горад вывёў з дамоў дзесяць тысяч людзей,
Што ў жывых яго бачыць не мелі надзей.

У шпіталі ляжаў. Дзесяць ран, дзесяць куль. —
Думаў, трапіць у морт давядзецца адтуль.

Дзесяць ран. Каб памерці, — хапіла-б адной,
А ён выжыв. Цімоха судзілі вясной.

Пад ахавай салдат, са шпіталю таго
На насілах прыносілі ў залю яго.

Там пытаў пракурор: — Хто на смерць асудзіў
Чалавека, якога ў судзе ты забіў?
Хто рашыў так?..

Палсудны адказаў панам:
— Правакатар на смерць асудзіў сабе сам.

— Хто паслаў цябе, — судзіў пытаціся там, —
На забойства? — Ніхто. Я забіў яго сам.

— Хто даў зброю табе?
Ён адказаў: — Народ.

Суд, палсудным пазабулены
Лішніх турбот,
Вырак вясно вясною
Свой смаротны прысуд.

Паэты Совецкай Літвы

Бадай ці не лепшым сродкам пазнаць думы народа, своеасабліваці яго жыццё з'яўляецца знаёмства з яго літаратурай. Вось чаму кожная новая кніга перакадаў твораў брацкіх літаратур рэспублікаў у нашай краіне значнай падзей.

Такой значнай падзеяй у культурным жыцці нашай рэспублікі з'яўляецца выхад на беларускую мову кнігі «Паэты Совецкай Літвы».

У кнізе прадстаўлена 26 паэтаў. Тут і паэты старэйшага пакалення, і тыя, што ўвайшлі ў літаратуру ў пасляваенныя гады. Кніга адкрываецца вершамі Юліуса Яніоніса — мудрага песняра рэвалюцыі, паэта-большэвіка.

Творчасць Юліуса Яніоніса мела значны ўплыў на літоўскую рэвалюцыйную паэзію, а тым самым і на паэзію Совецкай Літвы. І аказвае тое вызначальнае ролі і месца паэта ў жыццёвай барацьбе, якое даў Юліус Яніоніс у сваім вершы 1915 года «Паэты», было эстэтычным сцігам літоўскіх рэвалюцыйных паэтаў:

Паэт не творца паперы глухих,
Малітва — справы квольных эстэтаў,
А творы геніяў і сапраўды паэтаў —
Само жыццё, іх збор — толькі штых.

Гэтай баявой паэтычнай дэкларацыяй адкрываецца кніга. У канцы яе змешчаны адрэзкі біграфічных даведкі аб кожным з 26 аўтараў. З гэтых скупых звестак чытаць даведка, што амаль усе яны ў часы буржуазнай Літвы ўдзельнічалі ў рабочым руху, што многіх з іх саджалі ў турмы за рэвалюцыйную і антыфашысцкую дзейнасць, што зборнікі многіх з іх канфіскаваліся паліцыяй. Такім чынам, у большасці сваёй прадстаўлены ў кнізе паэты, якія прыйшлі ў савецкую літаратуру як жыццёвыя носіцелі традыцый рэвалюцыйнай паэзіі літоўскага народа, які мастакі, што яшчэ ў дасягненні час уступілі на шлях элітысцкага рэалізму.

Дух іх паэзіі выказаны ў рамантычным плане ў вершы Саламея Нерсе «Усюды па-чужы будучыны». Будучыня ўяўляецца паэце «з дзіцем на руках», яна ідзе ўпярта «праз мора цяжкіх мук», і нішто не можа яе спыніць.

Гэтай верай у прыход будучыні і заклікам да барацьбы прасякнуты творы Вітаўтаса Мантвіла, Іовараса, Петраса Ціркві, Понаса Шымкуса, Юза Бутку і іншых.

В. Мантвіла — адзін з самых баявых паэтаў Літвы, расстраляны гітлераўцамі ў першыя дні акупацыі, пісаў у 1926 годзе:

Скідае Нёман перад маем скуру.
Нявольнік, адрывае волю боем!
Пара ўвесь брэд смуродных сутарэнняў
Вымесці, ламаючы старое!

(«Нёман разліўся», пераклад А. Астапенкі).

Змешчаны ў кнізе вершы вымагаю літоўскага паэта і прызвіка Петраса Ціркві даюць яркія рэалістычныя карціны жыцця і барацьбы рабочага класа. Веру ў перамогу, сілы для барацьбы паэт знаходзіць па ўсведамленні інтэрнацыянальнай салідарнасці працоўных мас:

Кітайцы і негры ідуць у калонах з табою.
Рабочыя свету праходзяць калонай сталёвай, —

З табой, за табой, прад табою мільёны гатовы да бою.
(«З табой мільёны». 1934 г., пераклад А. Астапенкі).

Гэтыя, а таксама і многія іншыя вершы, змешчаныя ў кнізе, даюць яркае ўяўленне аб характары і месце творчасці прагрэсіўных літоўскіх паэтаў старэйшага пакалення да 1940 г.

Творчасць паэтаў гэтага пакалення адлюстравана даволі багата, зразумела, на колькі гэта дазволілі памеры зборніка.

Так, «літоўскі салавей» — Саламея Нерсе прадстаўлена, апрача некалькіх лірычных вершаў, трыма невялікімі паэмамі — «Паэма пра Сталіна», «Шлях большэвіка», «Марыя Мельнікяйтэ». І наўрад ці можна назваць «салавейнымі» гэтыя поўныя рэвалюцыйнага пафосу творы, гэтыя песні мужнасці і змагання.

У кнізе змешчаны рад вершаў розных год народнага паэта Літвы Юліуса Гіры, што дае некаторае ўяўленне аб яго творчым шляху. Тут і верш 1912 года «Як гуслі без струнаў», які з'яўляецца творчым кродам аўтара. Слова паэта, гаворыць у гэтым творы Юліус Гіра, мае задачу «ад сну адджаць народы». Тут і верш 1940 г. «Чатыры літары», якім паэт вітаў стварэнне Літоўскай Совецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, і вершы перыяду Вялікай Айчыннай вайны, поўныя болю і геву. І ўсё-ж хацелася-б, каб чытач мог пазнаёміцца з творчасцю народнага паэта больш шырока.

Больш поўнае ўяўленне атрымае чытач аб творчасці другога выданага паэта Літвы Таафіласа Цільвіціса. Акрамя вершаў розных гадоў, у зборніку змешчаны два ўрыўкі з найбольш значнага твора паэта «На зямлі літоўскай».

У кнізе — больш дзесятка вершаў Антанаса Венцлавы часоў Айчыннай вайны і пасляваенных год. Вершы гэтыя сведчаць аб той шматграннасці, аб шырыні гарызонтаў, якая стала ўласцівасцю літоўскай паэзіі ў савецкі час. Не толькі жыццё свайго народа, не толькі пейзаж роднай Літвы прыцягваюць увагу паэта — тут і пейзаж сёла Міхайлаўскага, і гора маці, што плача на беразе Дуная на забітых фашыстамі сынах, і суд у Будапешце над здраднікамі венгерскага народа.

Гэтка-ж шырыня гарызонтаў уласціва і паэтам наступнага пакалення — Э. Матузівічусу, Э. Межэлайцісу, Вітаутасу Сірыосу Гіры, В. Валайцісу, С. Заячкіаускасу і інш., а таксама маладым паэтам А. Іонінасу, Ю. Мацвічусу, В. Масурунсу, В. Грыбасу, В. Раймерусу.

Аб гэце новага пакалення працоўных людзей літоўскай зямлі расказаў у сваім глыбокім на думцы, выдатным вершы «Алея парабкавай хаты» (1948 г.) Вацлаўс Раймерус.

Як з гадамі ў старой нашай хане Дарэслі мы да ўзроўню стала,
Нам адкрылася свету багацце,
Шыр жыцця перад намі лягла!

Выданне кнігі «Паэты Совецкай Літвы» — толькі першы крок у азнамяненні беларускага чытача з паэзіяй нашага бліжэйшага суседа, брацкага літоўскага народа, паэзіяй, такой блізкай нам па свайму духу і гучанню.

Гэтая работа павінна быць працягнута.
Н. ХАРЫТОНАУ.

Агляд пісем

Чытачы аб літаратуры

У радэцкую прыходзіць многа пісем, у якіх чытачы выказваюць свае думкі аб праблемах нашай літаратуры, даюць ацэнкі асобным творам.

Інжынер Н. Шустуа (г. Баранавічы) прысвячае сваё пісьмо пытанням развіцця жанраў нарыса і апавядання. «Нашы пісьменнікі, — піша ён, — стварылі нямаля агучанапрызнаных твораў, якія праўдзіва адлюстроўваюць нашу штодзёнасць. Але трэба сказаць, што ў нас яшчэ мала нарысаў і апавяданняў аб стваральнай працы савецкіх людзей». Тав. Шустуа лічыць, што да стварэння нарысаў трэба больш актыўна прыцягваць людзей розных прафесій, пачынаючы літаратараў. Важную роллю ў гэтай справе павінны адыграць літаратурныя аб'яднанні і гурткі пры рэдакцыйных газет.

Слухач рэспубліканскай партыйнай школы І. Лешанюк (г. Мінск) гаворыць у сваім пісьме, што вялікая работа па асветненню цаліных зямель, энтузіязм савецкіх людзей у гэтай справе не знайшлі яшчэ яркага адлюстравання ў нашай літаратуры. Паэтычныя творы, прысвечаныя гэтай тэме, далёка яшчэ не задавальняюць чытача, яны падчас павярхоўнага і рытарычнага.

Выкладчык беларускай літаратуры Шчэдрый Сяродняй школы Парыцкага раёна С. Пась узімае важнае пытанне аб ролі літаратурнай крытыкі ў эстэтычным выхаванні маладога пакалення. Астраванне нашай крытыкі адмоўна адбіваецца на выкладанні літаратуры ў школе, ускладняе работу выкладчыкаў. «Амаль кожнае пытанне з праграмы беларускай літаратуры для 8—10 класаў, — піша тав. Пась, — павінна стаць прадметам сур'ёзнай працы крытыкаў і літаратуразнаўцаў. Вось некаторыя з гэтых пытанняў:

Пяніцце аб літаратурным тыпе. Канфілікт і яго вырашэнне. Творчая сувязь беларускай літаратуры з літаратурамі навагодня Савецкага Саюза. Кампазіцыя драматычнага твора і г. д.

Як бачна, настаўнікам тут вельмі патрэбна дапамога літаратурнай крытыкі.

Пытанне літаратурнага майстэрства — складанейшае пытанне, за вырашэнне якога крытыка чамусьці не бярэцца па-сапраўднаму.

Крытык павінен стаць дарадчыкам настаўніка ў справе этычнага і эстэтычнага выхавання нашых дзяцей, гаворыць тав. Пась.

Нельга не згадзіцца з тым, што наша крытыка не толькі ў вялікім даўту перад літаратурай, але і перад шматлікімі чытачамі, асабліва тымі, хто выходзіць маладо пакаленне савецкіх людзей.

Сваё пісьмо журналіст М. Бадзюкоў (г. Дрыса) прысвячае разгляду кнігі вершаў Р. Сабаленкі «Мая эстафета». Аўтар пісьма адзначае ў кнізе рад удалых, на яго думку, вершаў, такіх, як «Радасць хлопчыка», «Палюбіла каваля», «Гвар-

дзейская МТС». Аднак тав. Бадзюкоў лічыць, што вершы аб жыцці калгаснай вёскі ў большасці сваёй не ўдаліся паэту. У іх нярэдка падаецца ў вершаванай форме тое, што і без вершаў досыць добра вядома чытачу. Разбіраючы рад вершаў кнігі — «Мая эстафета», «Ураджай», «Рачулка», «Старшыня», «Араты» і інш., аўтар пісьма прыходзіць да вываду, што ў творах гэтых аўтараў многа аддана месца апісанню вонкавых дэталей жыцця і вельмі мала — раскрыццю чалавечых характараў. Тав. Бадзюкоў лічыць, што паэт тут выбірае лягчэйшы шлях. «Вось верш «Брады». Калісьці, піша паэт, у Брадах было непразілае балота. З'явіўся сюды «железны голец», рынуўся ў балота па пояс і «крынуў адрыву вышў». А паказваць думкі, пачуцці людзей паэт, відаць, шабэгае, бо гэта больш складаная справа, чым павярхоўнае апісанне работы машыны...

Стварыць вершы, зыходзячы з жыцця, а не з літаратурных схем, — вось неабходная ўмова творчага росту паэта».

Сваё пісьмо студэнт БДУ М. Канаплічкі прысвячае кнізе апавяданняў для дзяцей П. Рунца «У веснавыя дні». Тав. Канаплічкі гаворыць, што лепшыя з гэтых апавяданняў з цікавацю чытаюцца школьнікамі. Такія апавяданні, як «Падарунак», «У веснавыя дні», добра раскрываюць дзіцячы псіхалогію, ярка паказваюць жыццё школы. Аднак, па думцы аўтара пісьма, некаторыя апавяданні шмат траціць ад празмернай дыдактычнасці. Пісьменнік часам «раскрывае ідэю твора не праз дзейны героў і характары. Ён сухімі формуламі дае ацэнку ўчынкам сваіх героў, хваляць або папракае. Гэта не прымушае юнака чытача задумацца над прачытаным, ацаніць яго самому, і вобразы хутка забываюцца».

Пісьменнік нясе адказнасць за кожнае сваё слова, а таму ён павінен добра ведаць тое, аб чым піша. Аб гэтым напамінаюць многія пісьмы чытачоў.

Чытачы з г. Гродна Е. Еўцігнэў і А. Фядосаў — удзельнікі Айчыннай вайны — рэзка крытыкуюць у сваіх пісьмах апавяданне маладога пісьменніка М. Карпюка «Салдацкая вяселіца», апублікаванае ў газеце «Гродзенская праўда» ў лістападзе мінулага года. Відаць, не ведаючы добра матэрыялу, пісьменнік дапусціў шмат бытаній у апісанні баявых дзеянняў нашых воіск у час штурму Берліна, асабліва ў дэталях, якія датычацца дзеянняў артылерыі. Надуманы сюжэт, слабае веданне матэрыялу прывялі да таго, што ў апавяданні карціна штурму варожай сталіцы атрымалася скажонай.

Пісьмы чытачоў поўны глыбокай заклапочанасці аб росце нашай літаратуры, на яго з'яўляюцца адным з жывых сведчаньняў пастаяннага ўмяшання чытача ў літаратурны працэс.

Прагрэсіўнае мастацтва

Фестываль кінофільмаў Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі

Германская Дэмакратычная Рэспубліка ў першыя гады пасля вайны мела добра абсталяваную студыю, фабрыкі кіноапаратуры і кіноапаратуры, але не мела творчых работнікаў, рэжысёраў, сцэнарыстаў, вытворцаў, якія маглі-б хутка наладзіць выпуск фільмаў. І толькі калі з эміграцыі вярнуліся кіноработнікі, якіх пры начыме прыгатавалі, пачалася вытворчасць нямецкіх дэмакратычных фільмаў. Пад Берлінам на базе кінокампаніі «Уфа» была створана новая студыя «Дэфа», куды ўвайшлі ўсе прагрэсіўныя работнікі нямецкага кіно.

Складаны, супярэчлівы і цяжкі шлях прайшлі нямецкія кінематаграфісты. Побач з такімі дудзючымі кінокарцінамі, як першыя фільмы студыі «Дэфа» «Яны не схаваюцца» і «Аблава», выходзілі такія фільмы, як «Фрыдольф Б», дзе правялялася захапленне сімволікай, містыцызмам.

Паступова майстры нямецкага кіно аддавалі гэта фармілістычны баласт, і на экраны Берліна і іншых гарадоў з'яўляюцца значныя фільмы: «Свабодная зямля», «Недзе ў Берліне», «Шлюб у ценю», «Вулічнае знаёмства», «Дзяўчына Арыцкіна» і інш., у якіх знайшлі сваё адлюстраванне многія актуальныя праблемы сённяшняга дня.

Буйнай выхад у гісторыі нямецкага кіно з'явіўся фільм «Совет багоў», дзе проста і выразна былі паказаны тыя, хто рыхтуе вайну. У гэтай хваляючай кінокарціне ўпершыню ў гісторыі нямецкага кіно быў паказаны народ не як безасабовая маса, а як сапраўдны творца паэзіі.

Пасля «Совета багоў» нямецкае кіно ўзбагацілася такімі выдатнымі па сваёй рэжысёрскай думцы і акцёрскаму майстэрству фільмамі, як «Парастаклетчыцы», які расказвае аб жыцці адной работніцы сям'і фашысцкай Германіі, аб беспраўным лёсе жанчын, што страцілі веру ў шчасце і свабоду свайго народа; «Карычневая павуціна» — фільм аб тых, хто адважна змагаўся ў фашысцкім падполлі з нацызмам; «Анна Сусана» — аб вялікіх пераўтварэннях, якія адбыліся ў апошні час у нямецкай вёсцы. Амаль усе гэтыя фільмы дэманстраваліся ў Савецкім Саюзе і атрымалі высокую ацэнку нашага гледача.

Наступным этапам у развіцці дэмакратычнага кінематацтва з'явіўся фільм «Вернападаны» па аднайменнаму раманы Генрыха Манна. Кінокарціна ў востра сатырычных тонах выкрывае вернападаных кайзераўскай Германіі — папярочнікаў карычневай фашысцкай чумы.

Так званай «камсіі» па пытаннях культуры пры федэральным бонскім парламенце не да спадобы прыйшла праўдзіва кінокарціна, і яны забаранілі яе паказ у Заходняй Германіі. Перадавая намяцкія кінематаграфісты ў сваіх творах гавораць праўду, сцвярджаюць ідэі, накіраваныя на ўмацаванне міру і дружбы паміж народамі. У іх карцінах гучаць вострыя словы супраць тых, хто хоча ўцягнуць Германію ў ўсё чалавечтва ў новую вайну. Прыкладам таму можа служыць карціна «Асуджаны вёска», пастаўленая па сцэнарыі антыфашыста, барацьбіта герваічнай інтэрнацыянальнай брыгады ў Іспаніі Курта

Штэрна. Гэтыя кінотвор выкрывае імкненне ЗША адрэзіць нямецкі імперыялізм і бічце ваяцкіх псіхалогію, якія пагражаюць свету атамнымі і вадароднымі бомбамі.

У кіностудыі «Дэфа» няспынна праводзяцца адмыкныя дакументальных і навукова-папулярных фільмаў. На міжнародных фестывалях высокую ацэнку атрымалі хрысціянскія карціны «Будзь татоў» — аб моладзі новай Германіі, «Шлях утару» — аб сацыялістычнай адзінай партыі Германіі, а таксама пастаўленыя савецкімі кінорэжысёрам Іванам Пярэвым сумесна з галандскім рэжысёрам-камуністам Юрысам Івенсам («Дэфа») фільм «Мы за мір» — аб берлінскім фестывалі моладзі і студэнтаў.

У 1954 г. на фестывалі ў Карлавах Варых адзначаны ганаровай прэміяй чужоўныя нямецкі дакументальныя фільм «Адзінаства», пастаўлены Юрысам Івенсам у супрацоўніцтве з многімі кінематаграфістамі іншых краін. Гэтая цікавая і баявая карціна расказвае аб барацьбе рабочага класа за свае правы, аб салідарнасці працоўных усяго свету.

На гэтым-жа фестывалі «Прэміяй міру» была ўзнагароджана двухсерыйная мастацкая кіноапапера «Эрнст Тэльман — сын свайго класа». Сцэнарыі гэтай кінокарціны напісаў пісьменнік Вілі Брэдэль, а пастаўка ажыццэўлена лаўрэатам Нацыянальнай прэміі Куртам Метцымтам.

Выступваючы ў газеце «Нейе Дойчланд», прэзідэнт Германскай дэмакратычнай Рэспублікі Вільгельм Пік пісаў, што стваральнікам гэтага фільма ўдалося перакарцінава паказаць, як Эрнст Тэльман стаў рэвалюцыйна-кіраўніком гамбургскіх рабочых і праўдзіром Комуністычнай партыі Германіі, паказаць яго цесную сувязь з прэстымі людзьмі, яго вернасць справе пролетарыята.

У фільме «Эрнст Тэльман — сын свайго класа» прымалі ўдзел лепшыя акцёры Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Роль Тэльмана, таленавіта выкананая акцёрам Гюнтэрам Сімонам, з'яўляецца адной з лепшых у гэтай, поўнай жыццёвай праўды карціне, якая па праву лічыцца эталонай у нямецкім дэмакратычным кіно.

У Маскве, Ленінградзе, а таксама ў сталіцах саюзных рэспублік цяпер праходзіць другі кінофестываль Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Апрача фільма «Эрнст Тэльман — сын свайго класа» на нашых экранах дэманструюцца карціны «Небаспечны груз» — аб барацьбе рабочых Заходняй Германіі за мір, супраць вайны; кароткаметражныя фільмы «На ўсе рукі майстар», «Аповесць аб каханні» і вялікая дакументальная карціна «Людвіг ван Бетховен», прысвечаная жыццю і творчай дзейнасці вялікага кампазітара.

Штогодні міжнародныя кінофестывалі, а таксама сістэматычныя фестывальныя прагляды нямецкіх фільмаў у Маскве, Ленінградзе і іншых гарадах Савецкага Саюза паказалі вялікі рост мастацтва Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі.

Я. ВІСКОІ.

Грозная пушча

(Заканчэнне)

Пушча — мачтавых сосен бары-гушчары.
Размаляў ён з Марынай сягоння ў бары.

Ён ідзе... За дубы ўжо схавалася школа,
Што замкнула, сустрачаі і ростанню, кола

Вандраванню яго, кола шляху таго,
На якім людзі шчасця шукалі свайго.

Тут, у грозную ноч, пачынаўся іх шлях.
Восьмы год навалніца грмыць у вушак,

Чутны стрэлы, стаіць прад вачыма імгла
Той граніцы, што з гулам на сэрцах прайшла.

Ён дарогай ідзе. Як лісты на дубах,
Словы горкай размовы звяняць у вушак.

— Я качала псебе, — так казала яна, —
Праміннула зіма, праяццела вясна.

Цэлы год. А як ты не вярнуўся, праз год,
Я рашыла — забіг. На Далёкі Усход

Я паехала, — гэтак было мне лягчэй,
Ад граніцы далей. Там вучыла дзяцей,

А пасля, а пасля — праз чатыры гады
Зноў вярнулася я ў нашу пушчу, сюды.

Вось і ўся мая споведзь. Што скажаш мне ты?
...З пушчы верасень гнаў на дарогу лісты.

Што ён мог ёй сказаць?.. Сем мінула гадоў!
Колькі іх, вась такіх, адшумела лістоў —

Над нагамі яго, за турэмнай сцяной,
Над яго, пасівешай ужо галавой?..

У чырвонай касцы, з пытаннем свайм,
Як юнацтва, стала яна перад ім,

З тым-жа позірам светлым трывожных вачэй,
З тым-жа сэрцам, — як помнік ягоных падзей, —
Сярод ціхіх, ахутаных вясенню, дрэў,
Ён маўчаў. Што сказаць ёй?..

— Як ты пастарэў,
Як змяніўся, Цімох!

Што сказаць?.. Хіба мог
Лес падняць адшумеўшае лісце з дарог?

Не вярнуць яму зноў незваротных гадоў,
Не забыць, хай ліхой, але — долі сваёй,

Не закрасіць той шлях — ад хаўтур да хаўтур,
Не забыць — ні людзей, ні завей, ні віхур;
Не закрасіць жыцця, што было хай цяжкім,
Але ўсё-ж для яго, як сваё, дарогім.

Праду ўсю расказаў. Ён ужо — не адзін,
Расказаў ёй пра Стасю, пра тое, што сын

Нарадзіўся даўно ў іх. Пра сына яму
Стася некалі вестку прыслала ў турму.

Дзе цяпер яна з сынам, — не ведае ён.
Іх турма разлучала, а зараз — кардон.

Ён усё ёй сказаў у бары векавым.
Сем гадоў — як мяжа паміж ёю і ім,

Паміж сённяшнім днём іх і днём іх былым.
Ён усё ёй сказаў...

— Што-ж, ізноў вандраваць
Я паеду — ад мамы былой адвакцаць.
Мае словы, мой боль не прымі за дакор.
А ты помніш, Цімох, панскі бор?

— Помню бор.
— Поле панскае?
— Помню.
— А помніш ты наш
Дом няўдалы — шалаш,
Дождж і ноч і шалаш?..
Колькі буду я жыць, мне яго не забыць.
Лёгка — браць мне білет, цяжка — ехаць за свет.

Але трэба мне ехаць, сам ведаеш ты.
... З пушчы верасень гнаў па дароце лісты,

Бег чырвоны лісток за чырвоным лістком,
Быццам сэрца за сэрцам, — пяском, вераском...

Закружыў іх віхор сярод іншых лістоў,
Паймаў, — разлучыў сэрцы блізкіх сяброў,

Толькі пыл закружыў, ды халодны пяском...
Ці не час класі ў зруб наш апошні вянком,
Хату ўжо накрываць, як гавораць, страхой?
Жыць Марыне з Цімохам не судана ў ёй.

Іхны луг здартавалі чужыя сяды,
Чорны баль свой на ім адгулялі гады,

Шротам снежным завеі яго замалі...
Свет базмежны, скажы ім, калі ўжо, калі
Часу сівер глухі

не загубіць надзей,
Веснавая лугі

распівуць для людзей
Дыванамі любві?

Свет, калі адгрыміць
На зямлі час граніц,
недарэчных граніц?

Свет, калі ўжо, — яшчэ раз спытацца дазволь, —
Адцягніць гэты сон, адбаліць гэты боль?

— Комсамольскі білет пад маёю страхой
Ты схавай у той дзень, калі разам са мной
На аблаву ішоў, Твой білет — зберагла.
Ты даруй, што яго я ў райком не здала.

Быў мой дом яго домам, а сэрца — райкомам,
Колькі год ён аб лёсе тваім невядомым

Гаварыў мне! А сёння аб лёсе сваім
Ты мне сам расказаў.

У бары векавым,
У бары-гушчары разыйшліся сябры,

Як дарожка лясная і езданы шлях,
Як касынка і кулямі стрэлены сцяг.

Пакадаў гэты бор, гэты боль свой Цімох,
Як пары незваротнай апошні парог.

Бор, аб чым ты гудзіш, шлях, куды-ж ты выдзеш?..
Перайшоўшы жыццём смерці чорны рубец,

Абавязаны людзям збавеннем сваім,
Ён даўно ўжо звязваў лёс свой з лёсам людскім.

Не жыве ён, калі
гінуць вязні ў пталі
На зямлі яго сына,
сіроцкай зямлі.

Ён не вольны, пакуль
чужы стогны адтуль,
Пакуль рукі народ
прасцірае на Усход.

Калі свет у няшчасці, аб шчасці былым,
Як тут думаць яму, — грозным часам такім?

Азірацца не след, калі ўперад ідзеш.
Шлях, куды ты выдзеш, дзе твой новы рубец?

Час трывожны, — граніцы прыведзены ў рух.
Танкі з кржам на Буг мчаць, драгуючы луг.

Самалёты трасуць грудзі маці-зямлі.
Гэй, куды-ж ён ідзе і чаму — ў зямляц?

Што тут робіць Цімох, — на граніцы, цяпер,
Чым займаецца тут — горных спраў інжынер?

Не да гор тут, пакуль чутны стогны адтуль, —
З Бугу рукі народ прасцірае на Усход.

Абавязаны цэламу свету жыццём,
Ён ідзе ў сваю чаць пехайцінам-байцом.

Пушча грозная гудзе. Будзе суд. З пушчы той
Ён ідзе, — на судзе быць не сведкам — судзей.

На світанні глыбока ўдхнула зямля.
Скалануўшыся, лісце зляцела з галля,

Пагранічная пушча вакол загула.
Ад капца да капца, ад сёла да сёла

Пакацілася рэха грымотнае ўдаль.
Засвіццелася скрозь навалнічная сталь, —

Гэта Верасень з пушчы чырвонай павёў
На парог Белай Вежы чырвоных байцоў.

Пушча грозная гудзе, суд ідзе. Суд ідзе!.. —

За тых вязняў, чыя маладосць пад замком,
За бацькоў, чыя старасць скавана ярмом;

За тых матак, чый шлях — свет, як зямля, глухі
Беспрытульная доля, зямля бэд страхі;

За дзяцей тых, чый лёс — нараджэнца ў гразі,
Есці ў неба прасіць, паміраць у рыззі;

За ўсіх тых, што ў турме, за ўвесь край, што ў ярме,
За ўвесь свет, што ў бядзе... Суд ідзе, суд ідзе!

То не лісце з дубоў
шляхам Верасень гнаў.
Сэрцы родных братоў,
пушчу з пушчай залучаў